

နက်နဲထူးဆန်း မြတ်ပဋ္ဌာန်းဒေသနာတော်သင်တန်းမှတ်စုများ

၁။ပဋ္ဌာန်းတရားဟောကြားသူ = ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရား။

၂။ပဋ္ဌာန်းတရား ဟောကြားရာအရပ်ဒေသ = တာဝတိံသာနတ်ပြည်။

၃။ပဋ္ဌာန်းတရားဟောကြားရခြင်းအကြောင်းရင်း = မယ်တော်ဖြစ်ခဲ့ဘူးသော သန္တုဿိတနတ်သားကို ကျေးဇူးဆပ်ရန်။

၄။ပဋ္ဌာန်းတရားကို ဦးစွာနာကြားကြသူများ = သန္တုဿိတနတ်သားနှင့် အန္တုစကြဝဠာအတွင်းရှိ နတ်ဗြဟ္မာများ။

၅။ပဋ္ဌာန်းတရားဟောကြားရာ ကြာမြင့်ချိန်ကာလ = ဝါတွင်းသုံးလ။

၆။လူသားတို့တွင် ပဋ္ဌာန်းတရားကို ဦးစွာနာကြားရသူ = အရှင်မဟာသာရိပုတ္တရာ။

၇။ပဋ္ဌာန်းတရားတော်ကို လက်ဆင့်ကမ်း သယ်ဆောင်လာခဲ့ကြသူများ = လင်းနို့သားဖြစ်ခဲ့ဘူးသော ရဟန်းငါးရာနှင့် ပထမသင်္ဂါယနာမှစ၍ သင်္ဂါယနာခြောက်ကြိမ်တိုင်တိုင်တင်ကာ ပိဋကတ်သုံးပုံကို လက်ဆင့်ကမ်း သယ်ဆောင်လာခဲ့ကြသော သံဃာတော်များ။

၈။ပဋ္ဌာနမည်ပုံ = ပ - အထူးထူးအပြားပြားများစွာသော၊ ဌာန - အကြောင်းအကျိုးတို့၏တည်ရာ။

၉။ပဋ္ဌာန်းတရားတော်ကို ရွတ်ဆိုရခြင်းအကျိုး = မရေမတွက်နိုင်သောကောင်းကျိုးချမ်းသာတို့နှင့် ပြည့်စုံနိုင်ပါသည်။

၁၀။အဘိဓမ္မာခုနစ်ကျမ်း = ဓမ္မသင်္ဂဏီ၊ ဝိဘင်း၊ ဓာတုကထာ၊ ပုဂ္ဂလပညတ်၊ ကထာဝတ္ထု၊ ယမိုက်၊ ပဋ္ဌာန်း။

၁။ပဋ္ဌာန်းတရားတော်ကို စတင်ဆင်ခြင် သုံးသပ်ရာဌာန = ဗောဓိမဏ္ဍိုင်ဝယ်သဗ္ဗညုဘုရား အဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူပြီး ဂုဗိးသော အရပ်တို့၌ ၇-ရက်စီ စံနေတော်မူစဉ်စတုတ္ထသတ္တာဟဖြစ်သော (လေးပတ်မြောက်)ရတနာဃရ ရွှေနန်းအိမ်တွင်ပဋ္ဌာန်း ဒေသနာတော်ကိုသုံးသပ်ဆင်ခြင်တော်မူခဲ့၏။

၂။ပဌာန်းတရားကို ဆင်ခြင်သုံးသပ်ခြင်းဖြင့် ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်မြတ်၌ ထူးခြားဆန်းပြားမှု = မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ သဗ္ဗညုတ ရွှေဉာဏ်တော်ကြီးနှင့် နက်ရှိုင်းကျယ်ဝန်းလှစွာသော ပဌာန်းတရားတို့ အဝင်ခွင်ကျ လိုက်ဖက်ညီညီ သဟဇာတဖြစ်သောကြောင့် မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ စိတ်အစဉ်ကြည်လင်ချမ်းမြေ့တော်မူသည်။ အသွေးအသားတော် ကြည်လင်ဝင်းပတော်မူသည်။ ထို့ကြောင့် ခန္ဓာကိုယ်တော်ကရောင်ခြည်တော် (၆)ပါးကွန့်မြူးတော်မူသည်။

၃။နက်ရှိုင်းကျယ်ဝန်းလှစွာသော သာဂရလေးပါး = ဇလသာဂရ၊ သံသာရသာဂရ၊ ဉာဏသာဂရ၊ နယသာဂရ ပေါင်း လေးပါးဖြစ်၏ (က)ကမ္ဘာလောကကြီးကို ဝန်းရံ၍နေသောသမုဒ္ဒရာရေပြင် ကျယ်ကို ဇလသာဂရခေါ်သည်။ (ခ)သတ္တဝါတို့၏ ကျင်လည်ကျက်စားရာရှည်လျားကျယ်ဝန်းလှစွာ သော သံသရာကြီးကို သံသာရသာဂရခေါ်သည်။ (ဂ)အလွန်ကျယ်ဝန်း နက်ရှိုင်းလှစွာသော သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကြီးကို ဉာဏသာဂရခေါ်သည်။

(ဃ)နည်းပေါင်းများစွာတို့ဖြင့် နက်နဲကျယ်ဝန်းလှစွာသော ပဌာန်းကျမ်းတော်ကြီးကို နယသာဂရဟု ခေါ်သည်။

၃။တာဝတိံသာနတ်ပြည်တွင် ဟောကြားသော ပဌာန်းတရားတော်ကြီး လူ့ပြည်တွင် ထွန်းကားလာရခြင်း၏ အကြောင်းရင်း = မြတ်စွာဘုရားသည် တာဝတိံသာနတ်ပြည် ပင်လယ်ကသစ်ပင်ရင်း ပဏ္ဍုကမ္မလာမြကျောက်ဖျာထက်တွင် ဝါဆိုတော်မူပြီး အဘိဓမ္မာ(၇)ကျမ်းကို ဟောကြားတော်မူရာ၌ ဆွမ်းခံချိန်အခါ တရားဟောမပျက်စေရန် နိမ္မိတကိုယ်ပွားဘုရားကိုဖန်ဆင်း၍ထားခဲ့ပြီး တရားဆက်လက်ပေါ်ဖို့ရန် အဓိဋ္ဌာန်တော်မူခဲ့ပါသည်။ ဆွမ်းခံချိန်တွင် မြောက်ကျွန်းသို့ ဆွမ်းခံကြွရန် ဟိမဝန္တာ အနောက်တတ်အိုင်အနီးသို့ ဆင်းသက်တော်မူခဲ့သည်။ ထိုအချိန်အခါ အရှင်မဟာသာရိပုတ္တရာက ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ်ပြုစုပေးကာ တာဝတိံသာနတ်ပြည်တွင် ဟောကြားပြီးသော ပဌာန်းတရားကို နာယူပါသည်။ ထို့နောက် ရှင်သာရိပုတ္တရာက ငါးရာသော တပည့်ရဟန်းတို့အား သင်ကြားပို့ချပေးပါသည်။ ထိုအခါမှစ၍ လူ့ပြည်တွင် အဘိဓမ္မာ(၇)ကျမ်း ထွန်းကားပြန့်ပွားလာခဲ့ပါသည်။

၄။ပဌာန်းပစ္စယုဒ္ဓေသခေါ်သော (၂၄)ပစ္စည်း အကျဉ်းချုပ် = ၁။ဟေတုပစ္စည်း။ ၂။အာရမ္မဏပစ္စည်း။ ၃။အဓိပတိပစ္စည်း။ ၄။အန္တရပစ္စည်း။ ၅။သမန္တရပစ္စည်း။ ၆။သဟဇာတပစ္စည်း။ ၇။အညမညပစ္စည်း။ ၈။နိဿယပစ္စည်း။ ၉။ဥပနိဿယပစ္စည်း။ ၁၀။ပုရေဇာတပစ္စည်း။ ၁၁။ပစ္စာဇာတပစ္စည်း။ ၁၂။အာသေဝနပစ္စည်း။ ၁၃။ကမ္မပစ္စည်း။ ၁၄။ဝိပါကပစ္စည်း။ ၁၅။အာဟာရပစ္စည်း။ ၁၆။ဣန္ဒြိယပစ္စည်း။ ၁၇။ဈာနပစ္စည်း။ ၁၈။မဂ္ဂပစ္စည်း။ ၁၉။သမ္ပယုတ္တပစ္စည်း။ ၂၀။ဝိပွယုတ္တပစ္စည်း။ ၂၁။အတ္ထိပစ္စည်း။ ၂၂။နတ္ထိပစ္စည်း။ ၂၃။ဝိဂတပစ္စည်း။ ၂၄။အဝိဂတပစ္စည်း။

၅။ ဟေတုပစ္စည်းသရုပ် = လောဘဟိတ်၊ ဒေါသဟိတ်၊ မောဟဟိတ်၊ အလောဘဟိတ်၊ အဒေါသဟိတ်၊ အမောဟဟိတ် စုစုပေါင်း ဟိတ်ခြောက်ပါးဖြစ်ပါသည်။ ထိုခြောက်ပါးတို့တွင် အကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါးတို့ကား လောဘဟိတ်၊ ဒေါသဟိတ်၊ မောဟဟိတ်။ ကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါးတို့ကား အလောဘဟိတ်၊ အဒေါသဟိတ်၊ အမောဟဟိတ် ဟူ၍ သုံးပါးစီရှိပါသည်။

၆။ ဟိတ်ခြောက်ပါး၏ အဓိပ္ပါယ်အကျဉ်း = (က)လောဘဟိတ် = လိုချင်တပ်မက်ခြင်း အကြောင်းရင်း။ (ခ)ဒေါသဟိတ် = အမုန်းတရား ရန်ညှိုးထားခြင်းအကြောင်းရင်း။ (ဂ)မိုက်မဲတွေဝေခြင်း အကြောင်းရင်း။ (ဃ)အလောဘဟိတ် = မလိုချင် မတပ်မက်ခြင်း အကြောင်းရင်း။ (င)အဒေါသဟိတ် = အမုန်းမပွား ရန်ညှိုးမထားခြင်း အကြောင်းရင်း။ (စ)အမောဟဟိတ် = မမိုက်မဲ မတွေမဝေခြင်း အသိဉာဏ်ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း အကြောင်းရင်း။ (လိုရင်းတိုရှင်း အဓိပ္ပါယ်သာဖြစ်ပါသည်)

၇။ ဟေတုပစ္စည်း၏ သတ္တိထူး = ရေသောက်မြစ်သည် သစ်ပင်ကြီးအား အစဉ်ကြီးပွား၍ စည်ကားအောင် ကျေးဇူးပြုပေးသကဲ့သို့ ဟိတ်ခြောက်ပါး တရားတို့သည် အတူတကွဖြစ်သော စိတ် စေတသိက် စိတ္တဇရုပ်တို့အား ကြီးပွားခိုင်မြဲစေရန် အကြောင်းမူလသတ္တိအနေအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော သတ္တိထူးရှိပါသည်။ ဆောင် - ရေသောက်မြစ်နယ်၊ ကျေးဇူးကြွယ်၊ ကြီးကျယ်ကြောင်းရင်းများ။

၈။ ဟေတုပစ္စည်း၏ အကျိုးတရားဖြစ်သော ဟေတုပစ္စယုပ္ပန်များ = ဟိတ်နှင့်တကွဖြစ်သော သဟိတ်စိတ် (၇၁)ပါး။ စေတသိက်(၅၂)ပါး သဟိတ်စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်၊ သဟိတ်ပဋိသန္ဓေနှင့် တကွဖြစ်သော ကမ္မဇရုပ် ဤတရားတို့သည် ဟေတုပစ္စည်း၏ အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်များဖြစ်ပါသည်။

သဟိတ်စိတ် (၇၁)ပါးအကျဉ်း = လိုချင်တပ်မက်စိတ်၏အကြောင်းရင်းမူလ လောဘမူစိတ်(၈)ပါး။ အမုန်းတရား ရန်ညှိုးပွားတတ်သောအကြောင်းရင်းမူလ ဒေါသမူစိတ်(၂)ပါး။ မိုက်မဲတွေဝေခြင်းအကြောင်းရင်းမူလ မောဟမူစိတ်(၂)ပါး။ ကာမဘုံများသောအားဖြင့် ကျင့်လည်တတ်ဖြစ်တတ်သော ကုသိုလ် ဝိပါက် ကိရိယာတည်းဟူသော ကာမသောဘနစိတ် (၂၄)ပါး။ ရူပဘုံများသောအားဖြင့် ကျင့်လည်တတ်ဖြစ်တတ်သော ကုသိုလ် ဝိပါက် ကိရိယာတည်းဟူသော ရူပါဝစရစိတ် (၁၅)ပါး။ အရူပဘုံများသောအားဖြင့် ကျင့်လည်တတ်ဖြစ်တတ်သော ကုသိုလ် ဝိပါက် ကိရိယာတည်းဟူသော အရူပါဝစရစိတ် (၁၂)ပါး။ လောကုတ္တရာစိတ် (၈)ပါး ပေါင်း (၇၁)ပါးဖြစ်ပါသည်။

လောဘမူစိတ်(၈)ပါး = (၁)ရွှင်ရွှင်လန်းလန်း အယူမှားယွင်းစွာ သူတစ်ပါးတို့ တိုက်တွန်းမှုမပါသော လောဘစိတ်။

(၂) ရွှင်ရွှင်လန်းလန်း အယူမှားယွင်းစွာ သူတစ်ပါးတို့ တိုက်တွန်းမှုပါဝင်သော လောဘစိတ်။

(၃) ရွှင်ရွှင်လန်းလန်း အယူမမှားယွင်းစွာ သူတစ်ပါးတို့ တိုက်တွန်းမှုမပါဝင်သော လောဘစိတ်။

(၄) ရွှင်ရွှင်လန်းလန်း အယူမမှားယွင်းစွာ သူတစ်ပါးတို့ တိုက်တွန်းမှုပါဝင်သော လောဘစိတ်။

(၅) ရွှင်လန်း သည်လည်းမဟုတ် စိတ်ညစ်သည်လည်းမဟုတ်သော ဥပေက္ခာနှင့်တကွ အယူမှားယွင်းစွာ သူတစ်ပါးတို့ တိုက်တွန်းမှုမပါဝင်သော လောဘစိတ်။

၆။ ရွှင်လန်းသည်လည်းမဟုတ် စိတ်ညစ်သည်လည်းမဟုတ်သော ဥပေက္ခာနှင့်တကွ အယူမှားယွင်းစွာ သူတစ်ပါးတို့ တိုက်တွန်းမှုပါဝင်သော လောဘစိတ်။

(၇) ရွှင်လန်းသည်လည်းမဟုတ် စိတ်ညစ်သည်လည်းမဟုတ်သော ဥပေက္ခာနှင့်တကွ အယူမှားယွင်းစွာ သူတစ်ပါးတို့ တိုက်တွန်းမှုမပါဝင်သော လောဘစိတ်။

(၈) ရွှင်လန်းသည်လည်းမဟုတ် စိတ်ညစ်သည်လည်းမဟုတ်သော ဥပေက္ခာနှင့်တကွ အယူမှားယွင်းစွာ သူတစ်ပါးတို့ တိုက်တွန်းမှု ပါဝင်သော လောဘစိတ်။

ဒေါသမူစိတ် (၂)ပါး = (၁)ပြစ်မှားလိုသောစိတ်နှင့်အတူတကွ ရန်ညှိုးအာယာတယှဉ်သော သူတစ်ပါးတို့ တိုက်တွန်းမှု မပါဝင်သော ဒေါသစိတ်။

(၂) ပြစ်မှားလိုသောစိတ်နှင့်အတူတကွ ရန်ညှိုးအာယာတယှဉ်သော သူတစ်ပါးတို့ တိုက်တွန်းမှု ပါဝင်သော ဒေါသစိတ်။

မောဟမူစိတ် (၂) = (၁)ရွှင်လန်းသည်လည်းမဟုတ် စိတ်ညစ်သည်လည်းမဟုတ်သော ဥပေက္ခာနှင့်တကွသော ယုံမှားသံသယနှင့်ယှဉ်သော မောဟစိတ်တစ်ပါး။

(၂) ရွှင်လန်းသည်လည်းမဟုတ် စိတ်ညစ်သည်လည်းမဟုတ်သော ဥပေက္ခာနှင့်တကွသော ပျံ့လွင့်တွေဝေလွင့်မျောခြင်းနှင့်ယှဉ်သော မောဟစိတ်တစ်ပါး။

ကာမာဝစရသောဘနစိတ် (၂၄)ပါးအကျဉ်း = ကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ်(၈)ပါး၊ ကာမာဝစရပိပါက်စိတ်(၈)ပါး၊ ကာမာဝစရကိရိယာစိတ် (၈)ပါး ပေါင်း (၂၄)ပါး။

ကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ်(၈)ပါး = (၁)ရွှင်ရွှင်လန်းလန်း အသိဉာဏ်ရှိစွာ သူတစ်ပါးတို့ တိုက်တွန်းမှု မပါဝင်သော ကုသိုလ်စိတ်။

(၂)ရွှင်ရွှင်လန်းလန်း အသိဉာဏ်ရှိစွာ သူတစ်ပါးတို့တိုက်တွန်းမှုပါဝင်သော ကုသိုလ်စိတ်။

(၃)ရွှင်ရွှင်လန်းလန်း အသိဉာဏ်ကင်းစွာ သူတစ်ပါးတို့တိုက်တွန်းမှုပါဝင်သော ကုသိုလ်စိတ်။

(၄)ရွှင်ရွှင်လန်းလန်း အသိဉာဏ်ကင်းစွာ သူတစ်ပါးတို့တိုက်တွန်းမှု ပါဝင်သော ကုသိုလ်စိတ်။

(၅)ရွှင်လန်းသည်လည်းမဟုတ် မရွှင်လန်းသည်လည်းမဟုတ် အသိဉာဏ်ရှိစွာ သူတစ်ပါးတို့တိုက်တွန်းမှု မပါဝင်သော ကုသိုလ်စိတ်။

(၆)ရွှင်လန်းသည်လည်းမဟုတ် မရွှင်လန်းသည်လည်းမဟုတ် အသိဉာဏ်ရှိစွာ သူတစ်ပါးတို့တိုက်တွန်းမှု ပါဝင်သော ကုသိုလ်စိတ်။

(၇)ရွှင်လန်းသည်လည်းမဟုတ် မရွှင်လန်းသည်လည်းမဟုတ် အသိဉာဏ်ကင်းစွာ သူတစ်ပါးတို့တိုက်တွန်းမှု မပါဝင်သော ကုသိုလ်စိတ်။

(၈)ရွှင်လန်းသည်လည်းမဟုတ် မရွှင်လန်းသည်လည်းမဟုတ် အသိဉာဏ်ကင်းစွာ သူတစ်ပါးတို့တိုက်တွန်းမှု ပါဝင်သော ကုသိုလ်စိတ်။

မှတ်ချက် ကာမာဝစရပိပါကံစိတ်(၈)ပါး၊ ကာမာဝစရကိရိယာစိတ်(၈)ပါးကိုလည်း အထက်ပါအတိုင်း ကုသိုလ်စိတ် နေရာတွင် ဝိပါစိတ်၊ ကိရိယာစိတ်ပြောင်းရုံသာဖြစ်ပါသည်။ ဝိပါကံစိတ်ဆိုသည်မှာ အကျိုးခံစားသောစိတ်ဖြစ်သည်။ ကိရိယာစိတ်ဆိုသည်မှာ ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့သည်သန္တာန်၌သာဖြစ် ပေါ်လေ့ရှိသော ပြုကာမတ္တ မည်သည့်အကျိုးမှ ပေးနိုင်ခွင့်မရှိသောစိတ်ဖြစ်သည်။

ရူပါဝစရစိတ် (၁၅)ပါးအကျဉ်း = ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ်(၅)ပါး၊ ရူပါဝစရပိပါကံစိတ်(၅)ပါး၊ ရူပါဝစရ ကိရိယာစိတ် (၅)ပါး ပေါင်း(၁၅)ပါးဖြစ်ပါသည်။

(က)ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ်(၅)ပါး = (၁) ကြံစည်မှု သုံးသပ်မှု ကြည်နူးမှု ချမ်းသာမှု တည်ကြည်ခိုင်မာမှု တည်းဟူသော ဈာန်အင်္ဂါငါးပါးနှင့်တကွဖြစ်သော ပထမဈာန်ကုသိုလ်စိတ်။

(၂)သုံးသပ်မှု ကြည်နူးမှု ချမ်းသာမှု တည်ကြည်ခိုင်မာမှုတည်းဟူသော ဈာန်အင်္ဂါလေးပါးနှင့်တကွဖြစ် သော ဒုတိယဈာန်ကုသိုလ်စိတ်။

(၃)ကြည်နူးမှု ချမ်းသာမှု တည်ကြည်ခိုင်မာမှုတည်းဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ သုံးပါးနှင့်တကွဖြစ်သော တတိယဈာန်ကုသိုလ်စိတ်။

(၄)ချမ်းသာမှု တည်ကြည်ခိုင်မာမှုတည်းဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ နှစ်ပါးနှင့်တကွဖြစ်သော စတုတ္ထဈာန် ကုသိုလ်စိတ်။

(၅)ဥပေက္ခာပြုမှု တည်ကြည်ခိုင်မာမှုတည်းဟူသော ဈာန်အင်္ဂါတို့နှင့်တကွဖြစ်သော ပဉ္စမဈာန် ကုသိုလ်စိတ်။

မှတ်ချက် - ရူပါဝစရဝိပါက်စိတ် (၅)ပါး၊ ရူပါဝစရကိရိယာစိတ်(၅)ပါးကိုလည်း အထက်ပါနည်းအတိုင်း ကုသိုလ်စိတ်နေရာတွင် ဝိပါက်စိတ် ကိရိယာစိတ်ပြောင်းပြီး ရေတွက်ပါ။

အရူပါဝစရစိတ် (၁၂)ပါးအကျဉ်း = အရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ်(၄)ပါး။ အရူပါဝစရဝိပါက်စိတ်(၄)ပါး။ အရူပါဝစရ ကိရိယာစိတ် (၄)ပါး ပေါင်း(၁၂)ပါး။

အရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ်(၄)ပါး = (၁)အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်လျှင်အာရုံရှိသော အာကာ နန္ဓာယတနဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ကုသိုလ်စိတ်။

(၂)ပထမာရုပ္ပဝိညာဏ်လျှင် အာရုံရှိသော ဝိညာဏန္ဓာယတနဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ကုသိုလ်စိတ်။

(၃)စိုးစဉ်းအနည်းငယ်မျှ အကြွင်းမရှိသော ပထမာရုပ္ပဝိညာဏ်၏ နတ္ထိဘောပညတ်လျှင် အာရုံရှိသော အာကိဉ္စညာယတနဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ကုသိုလ်စိတ်။

(၄)ရုံ့ရင်းကြမ်းတမ်းသောသညာကားမရှိ သိမ်မွေ့သောသညာမရှိသည်မဟုတ်သော နေဝသညာနာ သညာယတနဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ကုသိုလ်စိတ်။

မှတ်ချက် - အရူပါဝစရဝိပါက်စိတ်(၄)ပါး၊အရူပါဝစရကိရိယာစိတ်(၄)ပါးတို့ကိုလည်း အထက်ပါအတိုင်း ကုသိုလ်စိတ်နေရာတွင် ဝိပါက်စိတ် ၊ ကိရိယာစိတ်ပြောင်း၍ ရေတွက်ပါ။

လောကုတ္တရာစိတ်(၈)ပါးအကျဉ်း = မဂ်စိတ်(၄)ပါး။ ဖိုလ်စိတ်(၄)ပါး ပေါင်း (၈)ပါး။

(က)မဂ်စိတ်(၄)ပါး = (၁)သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်။ (၂)သကဒါဂါမိမဂ်စိတ်။ (၃)အနာဂါမိမဂ်စိတ်။
(၄)အရဟတ္တမဂ်စိတ်။

(ခ)ဖိုလ်စိတ်(၄)ပါး = (၁)သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ်။ (၂)သကဒါဂါမိဖိုလ်စိတ်။ (၃)အနာဂါမိဖိုလ်စိတ်။
(၄)အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်။

သဟိတ်စိတ် (၇၁)ပါး ပြီးပါပြီ။

ဟောတုပစ္စည်းက ကျေးဇူးပြုပုံ = ဟိတ်ခြောက်ပါး ပစ္စည်းတရား (အကြောင်းတရား)က ဟိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော သဟိတ်စိတ် (၇၁)ပါး စေတသိက်(၅၂)ပါးနှင့် သဟိတ်စိတ္တဇရုပ်၊ သဟိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် အကျိုးတရားတို့အား ဆိုင်ရာ ဟောတုသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည်။

(၁)လောဘဟိတ်က ဆိုင်ရာတရားတို့အား ကျေးဇူးပြုပုံ = လောဘဟိတ်ဖြစ်သောအခါ မိမိနှင့်အတူ တကွဖြစ်သော စိတ်၊ စေတသိက်တွေကို သာယာတပ်မက်ခြင်းဖြစ်အောင် သွေးဆောင်ပါသည်။ ဥပမာ လောဘဟိတ်ကြောင့် ထိုဟိတ်နှင့်ယှဉ်ဘက် အာရုံကိုတွေ့ထိသောဖဿကိုလည်း သာယာတပ်မက် သောဖဿ၊ ခံစားမှုဝေဒနာကိုလည်း သာယာတပ်မက်သော ဝေဒနာ၊ မှတ်သားမှု သညာကိုလည်း သာယာတပ်မက်သောသညာ၊ တိုက်တွန်းနှိုးဆော်တတ်သောစေတနာကိုလည်း သာယာတပ်မက် သော စေတနာ၊ အာရုံတစ်ခုတည်းတွင်သာ တည်ကြည်တတ်သော ဧကဂ္ဂတာကိုလည်း သာယာတပ်မက်သော ဧကဂ္ဂတာ၊ အာရုံကို နှလုံးသွင်းတတ်သော မနသိကာရကိုလည်း သာယာ တပ်မက်သော မနသိကာရ၊ အာရုံကို ကြံစည်တတ်သော ဝိတက်ကိုလည်း သာယာတက်မက်သော ဝိတက်များ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ထို့အတူ စိတ္တဇရုပ်တို့ကိုလည်း လောဘအလိုကျ လိုက်ပါဆောင်ရွက် အောင် ကျေးဇူးပြုပေးပါသည်။ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့ကိုလည်း လောဘဟိတ်၏ အလိုဆန္ဒအတိုင်း ဖြစ်ပေါ်အောင် ကျေးဇူးပြုပေးပါသည်။ ဥပမာ - ကုသိုလ်ပြုတိုင်း လှူချမ်းသာကို တောင့်တသောစိတ် ကြောင့် တမလွန်ဘဝတွင် ချမ်းသာသောမိခင်ဝမ်းတွင် ပဋိသန္ဓေယူရသည်။

(၂)ဒေါသဟိတ်က ဆိုင်ရာ တရားတို့အား ကျေးဇူးပြုပုံ = ဒေါသဟိတ်ဖြစ်သောအခါ မိမိနှင့်အတူ တကွဖြစ်သော စိတ်၊ စေတသိက်တို့အား ကြမ်းတမ်းအောင် ရိုင်းစိုင်းစော်ကား ပြစ်မှားအောင် ကျေးဇူး ပြုပေးပါသည်။ ဒေါသဟိတ်ကြောင့် အာရုံကိုတွေ့ထိသောဖဿကိုလည်း ကြမ်းတမ်း ရိုင်းစိုင်းသော ဖဿ၊ ခံစားမှုဝေဒနာကိုလည်း ပူလောင်ကြမ်းတမ်းသောဝေဒနာ၊ မှတ်သားမှုသညာကိုလည်း အညှိုး အတေးအမှတ်သညာ၊ တိုက်တွန်းနှိုးဆော်မှု စေတနာကိုလည်း ရိုက်နှက်သတ်ဖြတ် စော်ကားလိုသော စေတနာ၊ နှလုံးသွင်းမှုမနသိကာရကိုလည်း အမုန်းတရားကိုပွားများသော မနသိကာရ၊ အာရုံကို ကြံ

စည်တတ်သော ဝိတက်ကိုလည်း သူတစ်ပါး အမျိုးမျိုးဒုက္ခရောက်အောင်ကြံစည်သော ဝိတက်များဖြစ် ပေါ်စေပါသည်။ ဒေါသဟိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်တရားများကိုလည်း ကြမ်းတမ်းခက်မာသော ရိုင်းစိုင်း ပူလောင်သော ရုပ်တရားများဖြစ်အောင် ကျေးဇူးပြုပေးပါသည်။

မောဟဟိတ်က ဆိုင်ရာတရားတို့အား ကျေးဇူးပြုပေးပုံ = မောဟဟိတ်ဖြစ်သောအခါ ယင်းမောဟ ဟိတ်က သူနှင့်အတူတကွ ဖြစ်သော စိတ် စေတသိက်တို့အား တွေ့ဝေမိုက်မဲအောင်၊ အမှန်အမှား မခွဲ ခြားတတ်အောင်၊ အသိဉာဏ်ကင်းမဲ့အောင် ကျေးဇူးပြုပေးပါသည်။ မောဟဟိတ်ကြောင့် အာရုံကိုတွေ့ ထိသော ဖဿကိုလည်း အသိဉာဏ်ကင်းသောဖဿ၊ ခံစားမှုဝေဒနာကိုလည်း အသိဉာဏ်ကင်းမဲ့ သော ဝေဒနာ၊ မှတ်သားမှုသညာကိုလည်း အသိဉာဏ်ကင်းမဲ့သော လှေနှံဓားထစ်မှတ်သားမှုသညာ၊ တိုက်တွန်းနှိုးဆော်မှု စေတနာကိုလည်း အလွဲလွဲ အမှားမှား ပြုလုပ်တတ်သော စေတနာ၊ နှလုံးသွင်းမှု မနသိကာရကိုလည်း ယုံမှားသံသယကြီး နှလုံးသွင်းမှုမနသိကာရ၊ အာရုံကိုကြံစည်တတ်သော ဝိတက် ကိုလည်း အမှန်ကိုအမှား အမှားကိုအမှန် ပြောင်းပြန်ကြံစည်တွေးတောမှု ဝိတက်များကို ဖြစ်ပေါ်စေပါ သည်။ ရုပ်တရားကိုလည်း တွေ့ဝေထိုင်းမှိုင်းသော၊ လေးတိလေးကန် ပျင်းရီငြီးငွေ့ဘွယ်ကောင်းသော ရုပ်တရားများဖြစ်အောင် ကျေးဇူးပြုပေးပါသည်။

အလောဘဟိတ်က ဆိုင်ရာတရားတို့အား ကျေးဇူးပြုပုံ = လိုချင်တပ်မက်မှုကင်းသော ပေးကမ်းလှူ ဒါန်းလိုသော အလောဘဟိတ်က သူနှင့်အတူတကွဖြစ်သော စိတ် စေတသိက်တို့အား စွန့်လွှတ်လို သော လှူဒါန်းလိုသော စိတ် စေတသိက်ကောင်းများဖြစ်အောင် ကျေးဇူးပြုပေးပါသည်။ အလောဘ ဟိတ်ကြောင့် အာရုံကိုတွေ့ထိသော ဖဿကိုလည်း တပ်မက်မှုကင်းသော ဖဿ၊ ခံစားမှုဝေဒနာကို လည်း အငြိအတွယ်ကင်းသော ဝေဒနာ၊ မှတ်သားမှုသညာကိုလည်း ကောင်းမြတ်သောအမှတ်သညာ၊ တိုက်တွန်းမှု စေတနာကိုလည်း စွန့်လွှတ်အနစ်နာခံပြီး ပေးကမ်းလှူဒါန်းသောစေတနာ၊ နှလုံးသွင်းမှု မနသိကာရကိုလည်း မြင့်မြတ်သောနှလုံးသွင်းမှု မနသိကာရ၊ ကြံစည်မှုဝိတက်ကိုလည်း လိုအပ်သည့် နေရာတွေမှာ ဖြည့်စွက်လှူဒါန်းလိုသော အကြံအစည်ဝိတက်များကိုဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ထို့ပြင် ကုသိုလ် တို့တွင်သာ သီးသန့်ယှဉ်တွဲလေ့ရှိသော ရတနာသုံးတန် ကံနှင့်ကံ၏အကျိုးကို မြတ်နိုးယုံကြည်သော သဒ္ဓါ၊ ရတနာသုံးပါး အမြတ်ဆုံးတရားတို့ကို အောက်မေ့မှု သတိတရား၊ မကောင်းမှုပြုလုပ်ရမှာကို ရှက် တတ်သော ဟိရီ၊ မကောင်းမှုပြုရမှာကို ကြောက်တတ်သော ဩတ္တပ္ပ၊ သတ္တဝါတိုင်းအပေါ်မှာ ချစ်ခင် ကြင်နာတတ်သော မေတ္တာတရား၊ စာနာထောက်ထား သနားတတ်သော ကရုဏာတရား၊ ချမ်းသာသူ များကိုတွေ့လျှင် ပို၍ချမ်းသာစေချင်သော မုဒိတာတရား၊ ကိုယ်စိတ်ငြိမ်းအေးမှု ပဿဒ္ဓိတရား စသော ကောင်းမြတ်သော စေတသိက်များကိုလည်းဖြစ်အောင် ကျေးဇူးပြုပေးပါသည်။ (စေတသိက်အားလုံးကို

အကုန်ရေးပြလျှင် လိုရင်းမရောက်ဘဲနေမည်စိုး၍ အချို့ကို ချန်လှပ်ခဲ့ရပါသည်။)။ ထို့အတူ အလောဘ ဟိတ်နှင့်အတူဖြစ်ဘက် ရုပ်တရားများကိုလည်း ကြည်လင်ဝင်းပ တက်ကြွဟန်ပန် ပူပန်မှုကင်း ချမ်းမြေ့ ခြင်းရှိသော ရုပ်တရားများ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

အဒေါသဟိတ်က ဆိုင်ရာတရားတို့အား ကျေးဇူးပြုပုံ = ဒေါသ၏ဆန့်ကျင်ဘက် မြင့်မြတ်သော ချစ် ခင်ကြင်နာမှု အဒေါသဟိတ်က သူနှင့်အတူတကွဖြစ်သော စိတ် စေတသိက်တရားများကို မြင့်မြတ် အေးချမ်းသော ချစ်ခြင်းမေတ္တာစိတ် စေတသိက်များဖြစ်အောင် ကျေးဇူးပြုပေးပါသည်။ အဒေါသဟိတ် ကြောင့် အာရုံကိုတွေ့ထိသော ဖဿကိုလည်း သိမ်မွေ့နူးညံ့သော ဖဿ၊ ခံစားတတ်သော ဝေဒနာကို လည်း အကောင်းမြင်ခံစားမှုဝေဒနာ၊ မှတ်သားမှုသညာကိုလည်း သတ္တဝါအန္တက္ခကို အညီအမျှချစ်ခင် ကြင်နာခြင်း အမှတ်သညာ၊တိုက်တွန်းတတ်သော စေတနာကိုလည်း ကြင်ကြင်နာနာ ဖေးမကူညီလို သော စေတနာ၊တည်ကြည်ခိုင်မာသော ဧကဂ္ဂတာကိုလည်း မေတ္တာဖြင့်တည်ကြည်ခိုင်မာ ခြင်း ဧကဂ္ဂတာ၊ နှလုံးသွင်းမှု မနသိကာရကိုလည်း ကောင်းမြတ်သောနှလုံးသွင်းမှု မနသိကာရ၊ ကြံစည် တတ်သော ဝိတက်ကိုလည်း သတ္တဝါတိုင်းအပေါ် ကောင်းကျိုးချမ်းသာဖြစ်စေလိုသော အကြံအစည် ဝိတက်များ၊ လိုအင်ဆန္ဒကိုလည်း သတ္တဝါတိုင်း ကောင်းကျိုးချမ်းသာရစေလိုသော ဆန္ဒ၊ လုံ့လဝီရိယ ကိုလည်း အများအကျိုးကို သည်ပိုးရာမှာ အပင်ပမ်းခံနိုင်သော ဝီရိယ၊ ကြည်နူးမှု ဝီတိကိုလည်း သတ္တ ဝါများ ချမ်းသာပျော်ရွှင်နေသည်ကို မြင်ရတိုင်း ကြည်နူးပျော်ရွှင်မှု ဝီတိများကိုဖြစ်အောင် ကျေးဇူးပြု ပေးပါသည်။ ထို့အပြင် ကုသိုလ်ဟိတ်တို့တွင်သာယဉ်တွဲလေ့ရှိသော သဒ္ဓါ၊ သတိ၊ စသည်တို့ကိုလည်း ချစ်ခြင်းမေတ္တာဦးစီးသော သဒ္ဓါ သတိစသည်တို့ဖြစ်အောင် ကျေးဇူးပြုပေးပါသည်။ အဒေါသဟိတ်နှင့် အတူဖြစ်ဘက် ရုပ်တရားများကိုလည်း နူးညံ့ပျော့ပြောင်းမှု ကြည်လင်ဝင်းပမှု ချမ်းမြေ့ပျော်ရွှင်မှု အသွင် ကိုဆောင်သော ရုပ်တရားများဖြစ်အောင် ကျေးဇူးပြုပေးပါသည်။

အမောဟဟိတ်က ဆိုင်ရာတရားတို့အား ကျေးဇူးပြုပေးပုံ = အသိအလိမ္မာ ဉာဏ်ပညာနှင့်ပြည့်စုံသော အမောဟဟိတ်က သူနှင့် အတူတကွဖြစ်သော စိတ် စေတသိက်တရားများကို အသိအလိမ္မာဉာဏ် ပညာကြီးမြတ်အောင် ကျေးဇူးပြုပေးပါသည်။ နှိုင်းချိန်ဝေဖန် ဆင်ခြင်ဉာဏ်ကြီးမြတ်သော အမောဟ ဟိတ်ကြောင့် ခံစားမှုဝေဒနာကိုလည်း အသိဉာဏ်ပညာဦးစီးသော ခံစားမှုဝေဒနာ၊ မှတ်သားမှု သညာ ကိုလည်း တိကျပြတ်သားသော အမှတ်သညာ၊ တိုက်တွန်းမှုစေတနာကိုလည်း ဉာဏ်ပညာဦးစီးသော ကုသိုလ်စေတနာ၊ တည်ကြည်ခိုင်မာမှု ဧကဂ္ဂတာကိုလည်း ဆင်ခြင်တုံတရားဖြင့် တည်ကြည်ခိုင်မာမှု၊ နှလုံးသွင်းမှု မနသိကာရကိုလည်း မှန်မှန်ကန်ကန် ဝေဖန်ပိုင်းခြားတတ်သော နှလုံးသွင်းမှု၊ ကြံစည်မှု ဝိတက်ကိုလည်း ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ တွေးခေါ်တတ်သောဝိတက်၊ဆန္ဒကိုလည်း မှန်ကန်သော နည်းလမ်း

ကိုသာရွေးချယ်လိုဆန္ဒ၊ ဖွဲ့လုံ့လကိုလည်း အသိဉာဏ်ဦးစီးသော ဖွဲ့လုံ့လ၊ ဆုံးဖြတ်တတ်သော အဓိ
မောက္ခကိုလည်း ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ဆုံးဖြတ်တတ်သော အဓိမောက္ခတို့ကို ဖြစ်အောင်ကျေးဇူးပြုပေးပါ
သည်။ ထို့ပြင် ကုသိုလ်ဟိတ်တို့၌သာ ယှဉ်တွဲလေ့ရှိသော သဒ္ဓါ၊ သတိ၊ ဟိရီ၊ ဩတ္တပ္ပ၊ မေတ္တာ၊ ကရုဏာ
စသည်တို့ကိုလည်း အသိပညာဦးစီးသော သဒ္ဓါ၊ သတိ၊ သတိ၊ ဟိရီ၊ ဩတ္တပ္ပ၊ မေတ္တာ၊ ကရုဏာစသည်
တို့ဖြစ်အောင် ကျေးဇူးပြုပေးပါသည်။ အမောဟဟိတ်နှင့်အတူတကွဖြစ်သော ရုပ်တရားများကိုလည်း
အသိအလိမ္မာနှင့်ပြည့်စုံသော အမှားအယွင်းကင်းသော ရုပ်တရားများဖြစ်အောင် ကျေးဇူးပြုပေးပါ
သည်။ ဘုရားရှင်ဟောကြားသော ပဌာန်းပါဠိတော်ကို လေ့လာကြည့်ကြရအောင်။

ပါဠိတော် = ဟေတုပစ္စယောတိ - ဟေတူ ဟေတုသမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ တံသမုဋ္ဌာနာနဉ္စ ရူပါနံ
ဟေတုပစ္စယေန ပစ္စယော။ (ပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်)

အနက် = ဟေတုပစ္စယောတိ - ဟေတုပစ္စည်းဟူသည်ကား၊ ဟေတူ - ဟိတ်(၆)ပါး ပစ္စည်းတရားတို့
သည်၊ ဟေတုသမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ - ဟိတ်နှင့်ယှဉ်ကုန်သော သဟိတ်စိတ် (၇၁)ခု၊ စေတသိက်
(၅၂)ခု၊ သဟိတ်စိတ္တဇရုပ်၊ သဟိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့အား၊ ဟေတုပစ္စယေန-ဟေတုပစ္စယသတ္တိ
ဖြင့်၊ ပစ္စယော ဥပကာရကော - ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၊ ဟောတိ - ဖြစ်၏။ ထိုပါဠိတော်ကို အကြောင်း
အကျိုးခွဲခြားပါက ဟိတ်(၆)ပါးက အကြောင်းပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။ သဟိတ်စိတ် (၇၁)ပါး၊ စေတသိက်
(၅၂)ပါး၊ သဟိတ်စိတ္တဇရုပ်၊ သဟိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တရားတို့က အကျိုး ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ပါသည်။

မှတ်ချက်/အကျယ်ဟောတော်မူသော ပညာဝါရပါဠိတော်၌ကား အကြောင်းဖြစ်သော ဟိတ်(၆)ပါးကို
လည်း တစ်ပါးချင်းစီ မူထားကာ အကျိုးဖြစ်သော သဟိတ်စိတ်(၇၁)၊ စေတသိက်(၅၂)ပါးကိုလည်း
သက်ဆိုင်ရာ စိတ်စေတသိက်များကိုရွေးချယ်ကာ အကြောင်းအကျိုးအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံကို အကျယ်
အားဖြင့် ဝေဖန်ဟောကြားပါသည်။ (ထိုပညာဝါရအကြောင်းအကျိုးများကိုလည်း ဆက်လက်ဖော်ပြပါ
ဦးမည်)။

ဟေတုပစ္စည်း ပညာဝါရအကျယ်ပါဠိတော်နှင့်အနက်

ကုသလမူသုံးချက် - ကု + ကု၊ ကု + ဗျာ၊ ကု+ ကု ဗျာ။

အကြောင်းကုသိုလ် အကျိုးကုသိုလ် ပါဠိ = ကုသလော ဓမ္မော ကုသလဿ ဓမ္မဿ ဟေတုပစ္စယေန ပစ္စယော(ဝိမိပါဠိတော်)။ ကုသလာ ဟေတူ သမ္ပယုတ္တကာနံ ခန္ဓာနံ ဟေတုပစ္စယေန ပစ္စယော။(အနုဝါဒပါဠိတော်)။

အနက် - ကုသလော ဓမ္မော - ကုသိုလ်တရားသည်၊ ကုသလဿ ဓမ္မဿ - ကုသိုလ်တရားအား။ ဟေတုပစ္စယေန - ဟေတုပစ္စည်းဖြင့် ၊ ပစ္စယော ဥပကာရကော - ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၊ ဟောတိ - ဖြစ်၏။ ကုသလာ ဟေတူ- ကုသိုလ်ဟိတ်ဖြစ်ကုန်သော အလောဘဟိတ် အဒေါသဟိတ် အမောဟဟိတ် တို့သည်၊ သမ္ပယုတ္တကာနံ ခန္ဓာနံ - ကုသိုလ်ဟိတ်ကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်စိတ် ၂၁-စေတသိက် (၃၈)ပါး (အကုသိုလ်စေတသိက် ၁၄-ပါးမှတစ်ပါး အားလုံးရသည်)ယှဉ်ဘက်တရားတို့အား၊ ဟေတု ပစ္စယေန - ဟေတုပစ္စည်းဖြင့်၊ ပစ္စယော ဥပကာရကော - ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။

အဓိပ္ပါယ် - ကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါးကအကြောင်း - ကုသိုလ်စိတ် ၂၁၊ စေတသိက် (၃၈)ပါးက အကျိုးဖြစ် သည်။ မလိုချင်သော မတပ်မက်သော အလောဘဟိတ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ သတ္တဝါများအပေါ် ခင် မင်ကြင်နာခြင်း အမောဟဟိတ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အကြောင်းအကျိုးတို့ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိ တတ်မြင်တတ်သော အမောဟဟိတ်ကြောင့်လည်းကောင်း ကုသိုလ်စိတ် (၂၁)ပါးနှင့် ကုသိုလ်နှင့်သာ ယှဉ်တွဲသော စေတသိက်(၃၈)ပါးတို့ဖြစ်ကြခြင်းကို ကုသိုလ်ကြောင့် ကုသိုလ်ဖြစ်သည်ဟု ဟောပါ တော်မူပါသည်။ ကုသိုလ်စိတ် ၂၁-မဟာကုသိုလ်(၈)၊ ရူပကုသိုလ်+အရူပကုသိုလ်(၉)၊ မဂ်စိတ်(၄)+၂၁။

အကြောင်းကုသိုလ် အကျိုးအဗျာကတပါဠိတော် = ကုသလော ဓမ္မော အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ ဟေတုပစ္စယေန ပစ္စယော (ဝိမိ)။ ကုသလာ ဟေတူ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနံ ရူပါနံ ဟေတုပစ္စယေန ပစ္စယော။(အနုဝါဒ)။ **အနက်** - ကုသလော ဓမ္မော - ကုသိုလ်တရားသည်၊ အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ - အဗျာကတတရားအား၊ ဟေတုပစ္စယေန- ဟေတုပစ္စည်းဖြင့်၊ ပစ္စယော ဥပကာရကော - ကျေးဇူးပြု တတ်သည်၊ ဟောတိ -ဖြစ်၏။ ကုသလာ ဟေတူ - ကုသိုလ်ဟိတ် သုံးပါးတို့သည်။ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနံ ရူပါနံ - စိတ်ကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော သဟိတ်စိတ္တဇရုပ်တို့အား၊ ဟေတု ပစ္စယေန - ဟေတုပစ္စည်းဖြင့်၊ ပစ္စယော ဥပကာရကော - ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၊ ဟောတိ -ဖြစ်၏။

အဓိပ္ပါယ် - ကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါးကြောင့် သဟိတ်စိတ္တဇရုပ်တည်းဟူသော အကျိုးတရား ဖြစ်သည်။ ကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါးကြောင့် စိတ္တဇရုပ်များ ကြည်ကြည်လင်လင် လှလှပပကောင်းကောင်းမွန်မွန် ဖြစ်ကြရသည်ကို ကုသိုလ်ကြောင့် အဗျာကတ ဖြစ်သည်ဟု ဟောတော်မူသည်။

မှတ်ချက် - အဗျာကတဆိုသည်မှာ ကုသိုလ်စိတ်(၂၁)ပါး၊ အကုသိုလ်စိတ် (၁၂)ပါးမှာလွဲလျှင် ကျန် သည့် ဝိပါက်စိတ် (၃၆)ပါး၊ ကိရိယာစိတ် (၂၀)၊ ရုပ် (၂၈)ပါးကို အဗျာကတတရားဟုမှတ်ပါ။

အကြောင်းကုသိုလ်+အကျိုးကုသိုလ်-အဗျာကတပါဠိတော် - ကုသလော ဓမ္မော ကုသလဿ စ အဗျာကတဿ စ ဓမ္မဿ ဟေတုပစ္စယေန ပစ္စယော။(ဝိမိ)။ ကုသလာ ဟေတူ သမ္ပယုတ္တကာနံ ခန္ဓာနံ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနုဇ္ဈပါနံ ဟေတုပစ္စယေန ပစ္စယော။(အနဝါဒ)။

အနက် - ကုသလော ဓမ္မော - ကုသိုလ်တရားသည်၊ ကုသလဿ စ အဗျာကတဿ စ ဓမ္မဿ - ကုသိုလ်တရားအားလည်းကောင်း၊ အဗျာကတတရားအားလည်းကောင်း၊ ဟေတုပစ္စယေန - ဟေတု ပစ္စည်းဖြင့်၊ ပစ္စယော ဥပကာရကော - ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၊ ဟောတီ - ဖြစ်၏။ ကုသလာ - ကုသိုလ် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဟေတူ - ဟိတ်တို့သည်၊ သမ္ပယုတ္တကာနံ ခန္ဓာနုဇ္ဈ - ကုသိုလ်စိတ် ၂၁၊ စေတသိက် ၃၈ ပါး ယှဉ်ဘက်တရားတို့အားလည်းကောင်း၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနုဇ္ဈပါနံ - ထိုကုသိုလ်ကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော သဟိတ်စိတ္တဇရုပ်တို့အားလည်းကောင်း၊ ဟေတုပစ္စယေန - ဟေတုပစ္စည်းဖြင့်၊ ပစ္စယော ဥပကာရ ကော - ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၊ ဟောတီ - ဖြစ်၏။

အဓိပ္ပါယ် - ကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါးကြောင့် ကုသိုလ်စိတ် ၂၁၊ စေတသိက် ၃၈၊ သဟိတ်စိတ္တဇရုပ်၊ သဟိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့ ဖြစ်ပုံကို ဟောတော်မူသည်။ အကြောင်းက ကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါးတည်း ဟူသော နာမ်တရား။ အကျိုးက ကုသိုလ်စိတ်၊စေတသိက်၊ ရုပ်တည်းဟူသော ရုပ်နာမ်တရားဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဖော်ပြပြီးသော တရားစုတို့ကို ပေါင်းရလျှင် ကု+ကု၊ ကု+ဗျာ၊ ကု+ကု ဗျာ ဟူ၍ ကုသလမူ သုံးချက်ရသည်ဟုမှတ်ထားပါ။

အကုသလမူသုံးချက် - အကု + အကု၊ အကု + ဗျာ ၊ အကု + အကု ဗျာ ။

အကြောင်းအကုသိုလ်+ အကျိုးအကုသိုလ်ပါဠိတော် - အကုသလော ဓမ္မော အကုသလဿ ဓမ္မဿ ဟေတုပစ္စယေန ပစ္စယော။(ဝိမိ)။ အကုသလာ ဟေတူ သမ္ပယုတ္တကာနံ ခန္ဓာနံ ဟေတုပစ္စယေန ပစ္စယော။ (အနဝါဒ)။

အနက် - အကုသလော ဓမ္မော - အကုသိုလ်တရားသည်၊ အကုသလဿ ဓမ္မဿ - အကုသိုလ်တရားအား၊ ဟေတုပစ္စယေန - ဟေတုပစ္စည်းဖြင့်၊ ပစ္စယော ဥပကာရကော - ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၊ ဟောတိ ဖြစ်၏။ အကုသလာ ဟေတူ - လောဘ ဒေါသ မောဟတည်းဟူသော အကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါးတို့သည်၊ သမ္ပယုတ္တကာနံ ဓန္ဒာနံ - အကုသိုလ်ဟိတ်ကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော အကုသိုလ်စိတ် (၁၂)ပါး၊ စေတသိက် ၂၇-ပါး (သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက်(၇)ပါး၊ ပကိဏ်းစေတသိက်(၆)ပါး၊ အကုသိုလ်စေတသိက် (၁၄)ပါး) ယှဉ်ဘက်တရားတို့အား၊ ဟေတုပစ္စယေန - ဟေတုပစ္စည်းဖြင့် ၊ ပစ္စယော ဥပကာရကော - ကျေးဇူးပြုတတ်သည်။ ဟောတိ - ဖြစ်၏။

အဓိပ္ပါယ် - အကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါးက အကုသိုလ်စိတ် စေတသိက်တို့အား ဟေတုသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ လိုချင်တပ်မက်သော လောဘကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကြမ်းတမ်းရိုင်းစိုင်းပြစ်မှားတတ်သော မောဟကြောင့်လည်းကောင်း၊ အသိဉာဏ်ကင်းမဲ့သော မောဟကြောင့်လည်းကောင်း အကုသိုလ်စိတ်များနှင့် ၎င်းနှင့်ယှဉ်သော စေတသိက်များဖြစ်ကြသည်ကို အကုသိုလ်ဟိတ်ကြောင့် အကုသိုလ်စိတ် စေတသိက်ဖြစ်သည် (ဝါ)အကုသိုလ်ကြောင့် အကုသိုလ်ဖြစ်သည်ဟု ဟောတော်မူသည်။

အကြောင်းအကုသိုလ် + အကျိုးအဗျာကတ ပါဠိတော် - အကုသလော ဓမ္မော အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ ဟေတုပစ္စယေန ပစ္စယော။(ဝိမိ)။ အကုသလာ ဟေတူ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနံရူပါနံ ဟေတုပစ္စယေန ပစ္စယော။ **အနက်** - အကုသလော ဓမ္မော -အကုသိုလ်တရားသည်၊အဗျာကတဿဓမ္မဿ-အဗျာကတ တရားအား၊ ဟေတုပစ္စယေန - ဟေတုပစ္စည်းဖြင့်၊ ပစ္စယော ဥပကာရကော - ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၊ ဟောတိ - ဖြစ်၏။ အကုသလာ - အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဟေတူ - လောဘ ဒေါသ မောဟတည်းဟူသော ဟိတ်တို့သည်၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနံရူပါနံ - အကုသိုလ်စိတ်ကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော သဟိတ်စိတ္တရူပ်တို့အား၊ ဟေတုပစ္စယေန -ဟေတုပစ္စည်းဖြင့်၊ ပစ္စယော ဥပကာရကော ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၊ ဟောတိ - ဖြစ်၏။

အဓိပ္ပါယ် - အကုသိုလ် ဟိတ်သုံးပါးက သဟိတ်စိတ္တရူပ်/ပဋိသန္ဓေကမ္မရူပ်တို့အား ဟေတုသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ လိုချင်တပ်မက်သောလောဘကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကြမ်းတမ်းခက်ထန်သော ဒေါသကြောင့်လည်းကောင်း အသိဉာဏ်ကင်းမဲ့သော မောဟကြောင့်လည်းကောင်း အကုသိုလ်ဟိတ် အလိုကျ အကုသိုလ်နှင့်အတူတကွဖြစ်သော ရုပ်တရားများဖြစ်ကြရသည်။ (ဝါ) အကုသိုလ်ကြောင့် အဗျာကတဖြစ်သည်ဟု ဟောတော်မူပါသည်။

အကြောင်းအကုသိုလ်+အကျိုး အကုသိုလ် အဗျာကတပါဠိတော် - အကုသလော ဓမ္မော အကုသဿ စ အဗျာကတဿ စ ဓမ္မဿ ဟေတုပစ္စယေန ပစ္စယော။(ဝိမိ) အကုသလာ ဟေတူ သမ္ပယုတ္တကာနံ ခန္ဓာနံ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနဉ္စ ရူပါနံ ဟေတုပစ္စယေန ပစ္စယော။(အနုဝါဒ)။

အနက် - အကုသလော ဓမ္မော - အကုသိုလ်တရားသည်၊ အကုသဿ စ အဗျာကတဿ စ ဓမ္မဿ - အကုသိုလ်တရား အဗျာကတရားအား၊ ဟေတုပစ္စယေန - ဟေတုပစ္စည်းဖြင့်၊ ပစ္စယော ဥပကာရကော ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ အကုသလာ ဟေတူ - အကုသိုလ်ဖြစ်သော ဟိတ်တရားတို့ သည်၊ သမ္ပယုတ္တကာနံ ခန္ဓာနဉ္စ - အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး စေတသိက် ၂၇-ပါး ယှဉ်ဘက်တရားတို့အား လည်းကောင်း၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနဉ္စ ရူပါနံ - ထိုအကုသိုလ်ကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော သဟိတ်စိတ္တရုပ်၊ တို့အားလည်းကောင်း၊ ဟေတုပစ္စယေန - ဟေတုသတ္တိ ဖြင့်၊ ပစ္စယော ဥပကာရကော -ကျေးဇူးပြု တတ်သည်၊ ဟောတိ - ဖြစ်၏။

အကု + အကု ၊ အကု+ဗျာ ၊ အကု + အကု ဗျာ ဟူသော အကုသလမူ(၃)ချက်ပြီးပါပြီ။

အဗျာကတတရားကြောင့် အဗျာကတတရားဖြစ်ပုံပါဠိတော် - အဗျာတော ဓမ္မော အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ ဟေတုပစ္စယေန ပစ္စယော။ (ဝိမိ)။ ဝိပါကာဗျာကတာ ကိရိယာဗျာကတာ ဟေတူ သမ္ပယုတ္တ ကာနံ ခန္ဓာနံ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနဉ္စ ရူပါနံ ဟေတုပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋိသန္ဓိက္ခကော ဝိပါကာဗျာကတာ ဟေတူ သမ္ပယုတ္တကာနံ ခန္ဓာနံ ကဋတ္တာစ ရူပါနံ ဟေတုပစ္စယေန ပစ္စယော။(အနုဝါဒ)။

အနက် - အဗျာတော ဓမ္မော-အဗျာကတတရားသည်၊ အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ - အဗျာကတရားအား ဟေတုပစ္စယေန - ဟေတုပစ္စည်းဖြင့်၊ ပစ္စယော ဥပကာရကော - ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၊ ဟောတိ- ဖြစ်၏။ ဝိပါကာဗျာကတာ ကိရိယာဗျာကတာ ဟေတူ - ဝိပါကအဗျာကတ ကိရိယာအဗျာကတဖြစ် သော အလောဘဟိတ် အဒေါသဟိတ် အမောဟဟိတ်တို့သည်၊ သမ္ပယုတ္တကာနံ ခန္ဓာနဉ္စ - ဝိပါက စိတ် (၃၆)ပါး၊ ကိရိယာစိတ် (၂၀)၊ စေတသိက် (၃၈)ပါး တည်းဟူသော ယှဉ်ဘက်တရားတို့အားလည်း ကောင်း၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနဉ္စ ရူပါနံ - ဝိပါကစိတ်ကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော သဟိတ်စိတ္တရုပ်တို့အားလည်း ကောင်း၊ ဟေတုပစ္စယေန - ဟေတုသတ္တိဖြင့်၊ ပစ္စယော ဥပကာရကော - ကျေးဇူးပြုတတ်သည်။ ဟောတိ -ဖြစ်၏။

ပဋိသန္ဓေအခါ - ပဋိသန္ဓိက္ခကော - ပဋိသန္ဓေအခါ၌၊ ဝိပါကာဗျာကတာ ဟေတူ - ဝိပါကအဗျာကဖြစ် သော အလောဘဟိတ် အဒေါသဟိတ် အမောဟဟိတ်တို့သည်၊ သမ္ပယုတ္တကာနံ ခန္ဓာနဉ္စ - ယှဉ်ဘက် ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေစိတ် ၁၉-ပါး၊ စေတသိက် ၃၅-ပါးတို့အားလည်းကောင်း၊ကဋတ္တာစ ရူပါနံ - သဟိတ်

ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့အားလည်းကောင်း၊ ဟေတုပစ္စယေန - ဟေတုသတ္တိဖြင့်၊ ပစ္စယော ဥပကာရကော ကျေးဇူးပြုတတ်သည်။ **ဟောတိ** - ဖြစ်၏။ (ပဋိသန္ဓေအခါဖြစ်၍ ကိရိယာဗျာကတမပါဝင်တော့ပါ)။

အဓိပ္ပါယ် - အဗျာကတတရားက အဗျာကတတရားအား ဟေတုသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ဝိပါက် ကိရိယာ အဗျာကတဖြစ်သော အလောဘ၊ အဒေါသ၊ အမောဟတိတ်တို့က ပဝတ္တိအခါ၌ ဝိပါက်စိတ်၊ ကိရိယာစိတ်တို့အားလည်းကောင်း ၎င်းတို့နှင့်ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များနှင့် စိတ္တဇရုပ်တို့အားလည်း ကောင်း ရေသောက်မြစ်နှင့်တူသော အကြောင်းရင်းအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးပါသည်။ ထို့ကြောင့် လူ့ဘဝမှာ လူဖြစ်သည်ချင်းတူသော်လည်း အကျိုးပေးခြင်းမတူကြပါ။ တစ်ချို့က သန္ဓေကောင်းသည်။ တစ်ချို့ သန္ဓေမကောင်း။ တစ်ချို့ကျတော့ အကျိုးပေးကောင်းသည် တစ်ချို့ကျတော့ အကျိုးပေးမ ကောင်းကြပါ။ ကုသိုလ်ဟိတ်က ကျေးဇူးပြုပေးလိုက်သော လူ့ဘဝများမှာတော့ လှပမှု တင့်တယ်ခမ်း နားမှု ကြွယ်ဝမှုများနှင့် အစစအရာရာ ပြည့်စုံကြသည် အသိဉာဏ်ထက်မြက်ကြသည်။ ပဋိသန္ဓေအခါ ကျေးဇူးပြုပုံမှာလည်း ထိုနည်းတူစွာပင်ဖြစ်ပါသည်။

မှတ်ချက် - ဝိပါက်စိတ် ၃၆-ပါးဟူသည်မှာ အကုသလဝိပါက်စိတ် (၇)ပါး၊ အဟိတ် ကုသလဝိပါက်စိတ် (၈)ပါး၊ မဟာဝိပါက်စိတ်(၈)ပါး၊ ရူပါဝစရဝိပါက်စိတ် (၅)ပါး၊ အရူပါဝစရ ဝိပါက်စိတ်(၄)ပါး၊ ဖိုလ်စိတ် (၄)ပါး၊ ပေါင်း (၃၆)ပါးဖြစ်ပါသည်။ **ကိရိယာစိတ် (၂၀)ဟူသည်မှာ** အဟိတ်ကိရိယာ(၃)ပါး၊ မဟာ ကိရိယာစိတ်(၈)ပါး၊ အရူပါဝစရကိရိယာစိတ်(၅)ပါး၊ အရူပါဝစရကိရိယာစိတ်(၄)ပါး ပေါင်း (၂၀)ဖြစ်၏။ **ပဋိသန္ဓေစိတ် (၁၉)ပါးဟူသည်မှာ** အကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သန္တိရဏစိတ်(၁)ပါး၊ အဟိတ် ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်သန္တိရဏစိတ်(၁)ပါး၊ မဟာဝိပါက်စိတ်(၈)ပါး၊ ရူပါဝစရဝိပါက်စိတ် (၅)ပါး၊ အရူပါဝစရဝိပါက်စိတ်(၄)ပါး ပေါင်း (၁၉)ပါးဖြစ်ပါသည်။(ဘဝင်စိတ် ၁၉-ပါးဟုလည်းခေါ်၏)

အာရမ္မဏပစ္စည်း

အာရမ္မဏပစ္စည်းဆိုသည်မှာ ဥပမာအားဖြင့် တောင်ဝှေး ကြိုးတန်းနှင့်တူပါသည်။ လူမမာများ မျက်မ မြင်များသည် တောင်ဝှေးကြိုးတန်းကို အမှီပြုပြီး လျှောက်လှမ်းရသလို အာရမ္မဏိကဖြစ်သော စိတ် စေတသိက်များက အာရုံဖြစ်သော စိတ်စေတသိက် နိဗ္ဗန္ဒရုပ်တရားတို့အား အမှီပြုရပါသည် အာရုံပြုရ ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အာရုံဖြစ်သော စိတ် စေတသိက် နိဗ္ဗန္ဒရုပ် နိဗ္ဗာန်တရားတို့က အာရမ္မဏိကဖြစ် သော စိတ် စေတသိက်တို့အား အာရုံပြုစေသောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးပါသည်။

ပါဠိတော် - အာရမ္မဏပစ္စယောတိ ရူပါယတနံ စက္ခုဝိညာဏဓာတုယာ တံ သမ္ပယုတ္တကာနဉ္စ ဓမ္မာနံ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။ အနက် - အာရမ္မဏပစ္စယောတိ - အာရမ္မဏပစ္စည်းဟူသည်ကား၊ ရူပါယတနံ - ရူပါရုံသည်၊ စက္ခုဝိညာဏဓာတုယာ စ - စက္ခုဝိညာဏဓာတ် (မြင်သိစိတ်)အားလည်းကောင်း တံ သမ္ပယုတ္တကာနဉ္စ ဓမ္မာနံ - ထိုစက္ခုဝိညာဏ်စိတ်နှင့်ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သော သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက်(၇)ခုတို့အားလည်းကောင်း၊ အာရမ္မဏပစ္စယေန - အာရမ္မဏပစ္စည်းဖြင့်၊ ပစ္စယော ဥပကာရဏေါ ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ (ပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်+အနက်)။

အဓိပ္ပါယ် - အဆင်းမျိုးစုံ ရူပါရုံတွေက မြင်သိစိတ်ကို အာရုံပြုစေသောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ထို့ကြောင့် အဆင်းရူပါရုံက အကြောင်း မြင်သိစိတ်ကအကျိုးဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် အဆင်းရူပါရုံက မြင်သိစိတ်နှင့်အတူဖြစ်သော အာရုံကိုတွေ့ထိတတ်သောဖဿကိုလည်းကောင်း၊ ခံစားတတ်သော ဝေဒနာကိုလည်းကောင်း၊ မှတ်သားတတ်သော သညာကို၎င်း၊ တိုက်တွန်းတတ်သော စေတနာကို၎င်း၊ အာရုံတစ်ခုတည်းမှာ ကျရောက်တတ်သော ဧကဂ္ဂတာကို၎င်း၊ ရုပ်နာမ်များကို စောင့်ရှောက်တတ်သော ဇီဝိတိန္ဒြေကို၎င်း၊ နှလုံးသွင်းတတ်သော မနသိကာရကို၎င်း ကျေးဇူးပြုသည်။ ထို့ကြောင့် လူတိုင်းက မြင်သမျှအာရုံများကို အမြင်တွေ့အားဖြင့်တွေ့ရသောအခါ ကြိုက်တာကိုမြင်လျှင် သုခဝေဒနာ၊ မကြိုက်တာမြင်လျှင် ဒုက္ခဝေဒနာ၊ အမှတ်တမဲ့ ဘာခံစားချက်မှ မရှိသည့်အခါ ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊ မြင်သမျှကို လိုက်မှတ်ထားသည်။ ခဏခဏမြင်ရအောင် တိုက်တွန်းပေးတတ်သော စေတနာ၊ စူးစူးစိုက်စိုက်ကြည့်နေမိသော ဧကဂ္ဂတာ၊ နာမ်သက်တည်းဟူသော ဇီဝိတိန္ဒြေ၊ အာရုံကို နှလုံးသွင်းတတ်သော မနသိကာရများလည်း ဖြစ်ပေါ်ကြသည်။ စိတ္တနိယာမသဘောအရ စိတ်အစဉ်တွေ တစ်ခုပြီးတစ်ခု ဖြစ်ချုပ်ဖြစ်ချုပ် အလုပ်လုပ်နေကြသည်။ မည်သည့်တန်ခိုးရှင်ကမှ ဖန်ဆင်းပေးခြင်းမရှိကြောင်းကို အဘိဓမ္မာသဘောအရ လက်တွေ့သိနိုင်သည်။

ထို့အတူ အသံမျိုးစုံ သဒ္ဒါရုံက ကြားသိစိတ်သောတဝိညာဏ်နှင့် ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သော စေတသိက်(၇)ပါးကိုး အာရုံပြုစေသောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ အနံ့မျိုးစုံ ဂန္ဓာရုံက နံသိစိတ် ယာနဝိညာဏ်နှင့် ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သော စေတသိက်(၇)ပါးတို့အား၎င်း၊ အရသာမျိုးစုံ ရသာရုံက စားသိစိတ် ဇိဝါဝိညာဏ်နှင့် ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သော စေတသိက်(၇)ပါးတို့အား၎င်း၊ အတွေ့မျိုးစုံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံက ထိသိစိတ် ကာယဝိညာဏ်နှင့် ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သော စေတသိက်(၇)ပါးတို့အား၎င်း အာရုံပြုစေသောအားဖြင့် (အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့်) ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ထိုကျေးဇူးပြုပုံ ပစ္စယနိဒ္ဒေသပါဠိတော်များကား -

သဒ္ဒါယတနံ သောတဝိညာဏဓာတုယာ တံသမ္ပယုတ္တကာနဉ္စ ဓမ္မာနံ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။ ဂန္ဓာယတနံ ယာနဝိညာဏဓာတုယာ တံသမ္ပယုတ္တကာနဉ္စ ဓမ္မာနံ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။ ရသာ

ယတနံ ဇိဝိဝိညာဏဓာတုယာ တံသမ္ပယုတ္တကာနဉ္စ ဓမ္မာနံ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာ ယတနံ ကာယဝိညာဏဓာတုယာ တံသမ္ပယုတ္တကာနဉ္စ ဓမ္မာနံ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။ (အနက် ကား ရှေးနည်းအတိုင်းပေးသွားပါ)။

အာရုံပေါင်းစုံဆုံဆည်းရာ - ရူပါယတနံ သဒ္ဓါယတနံ ဂန္ဓာယတနံ ရသာယတနံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနံ မနောဓာတုယာ တံ သမ္ပယုတ္တကာနဉ္စ ဓမ္မာနံ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။ သဗ္ဗေ ဓမ္မာ မနောဝိညာဏဓာတုယာ တံသမ္ပယုတ္တကာနဉ္စ ဓမ္မာနံ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။

အနက် - - ရူပါယတနံ - ရူပါရုံ၎င်း၊ သဒ္ဓါယတနံ - သဒ္ဓါရုံလည်းကောင်း၊ ဂန္ဓာယတနံ ဂန္ဓာရုံ၎င်း၊ ရသာယတနံ- ရသာရုံ၎င်း၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနံ - ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံလည်းကောင်း၊ မနောဓာတုယာ စ- သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေးတည်းဟူသော မနောဓာတ်အား၎င်း၊ တံ သမ္ပယုတ္တကာနဉ္စ ဓမ္မာနံ - ထိုသမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေးနှင့် ယှဉ်ဘက် သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက်(၇)ပါး၊ ဝိတက် ဝိစာရ အဓိမောက္ခစေတသိက်တို့အားလည်းကောင်း၊ အာရမ္မဏပစ္စယေန - အာရမ္မဏပစ္စည်းဖြင့်၊ ပစ္စယော ဥပကာရကော - ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၊ ဟောတိ - ဖြစ်၏။ သဗ္ဗေ ဓမ္မာ - ခပ်သိမ်းကုန်သော အာရုံခြောက်ပါး ပစ္စည်းတရားတို့သည်၊ မနောဝိညာဏဓာတုယာ စ - သန္တိရဏ ဝုဠော စသော မနောဝိညာဏဓာတ် (၇၆)ပါးတို့အားလည်းကောင်း၊ တံသမ္ပယုတ္တကာနဉ္စ ဓမ္မာနံ - ထိုမနောဝိညာဏဓာတ်တို့နှင့်ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သော စေတသိက်(၅၂)ခုတို့အားလည်းကောင်း ၊ အာရမ္မဏပစ္စယေန - အာရမ္မဏပစ္စည်းဖြင့်၊ ပစ္စယော ဥပကာရကော - ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၊ ဟောတိ - ဖြစ်၏။

အဓိပ္ပါယ် - ရူပါရုံစသော အာရုံငါးပါးတို့က အာရုံများကို လက်ခံတတ်သော သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းစိတ်နှင့် ယှဉ်ဘက်စေတသိက် (၁၀)ပါးတို့အား အာရုံကို လက်ခံအောင် အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးသည်။ ထို့ကြောင့် အာရုံဟူသမျှကိုလက်ခံရာ၌ ယခင်က စက္ခုဝိညာဏ်စသည်တို့ကဲ့သို့မဟုတ်ပဲ ကြံစည်သုံးသပ် ဆုံးဖြတ်ပြီးမှ လက်ခံပါသည် ထို့ကြောင့် ဝိတက် ဝိစာရ အဓိမောက္ခတိုးလာပါသည်။

ခပ်သိမ်းကုန်သော အာရုံခြောက်ပါး ပစ္စည်းတရားတို့ကိုကား မနောဝိညာဏဓာတ် (၇၆)ခုက အာရုံပြုသည်။ ထို့ကြောင့် သဗ္ဗေဓမ္မာအရ အာရုံခြောက်ပါးက မနောဝိညာဏဓာတ်တို့အား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ထို့ကြောင့်ပင်လျှင် ရူပါရုံကို မြင်သိစိတ်ကမြင်သည် သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းစိတ်ကလက်ခံထားသည်။ ယင်းကို မနောဓာတ်ဟုခေါ်သည်။ ထို့နောက် သန္တိရဏစိတ်က ဆက်လက်စုံစမ်းသည်။ ဝုဠောစိတ်က ဆုံးဖြတ်ပေးသည်။ ထို့နောက်မှ ဇောစိတ်ဟူသော ကုသိုလ်စိတ် အကုသိုလ်စိတ်များဖြစ်ကြ၏။ ထို့နောက်မှ ဇော၏အကျိုးဆက် ဇော၏အာရုံဖြစ်သော တဒါရုံ မဟာဝိပါက်များဖြစ်ကြရသည်။ ယင်းကိုပင် မနောဝိညာဏဓာတုယာ-ဟုဟောတော်မူပါသည်။

သတ္တဝါညာဏဓာတ် (၇)ပါး - စက္ခုဝိညာဏ်ဇွေးသည် စက္ခုဝိညာဏဓာတ်မည်။ သောတဝိညာဏ်ဇွေးသည် သောတဝိညာဏဓာတ်မည်၏။ ယာနဝိညာဏ်ဇွေးသည် ယာနဝိညာဏဓာတ်မည်၏။ ဇိဝါဝိညာဏ်ဇွေးသည် ဇိဝါဝိညာဏဓာတ်မည်။ ကာယဝိညာဏ်ဇွေးသည် ကာယဝိညာဏဓာတ်မည်၏။ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း သမ္ပဋိစ္ဆိဋ်ဇွေးသည် မနောဓာတ်မည်၏။ သတ္တဝါညာဏဓာတ်(၇)ပါးသည် စိတ်အရေအတွက် (၁၃)ပါးရ၏။ ကျန်သော စိတ်(၇၆)ခုသည် မနောဝိညာဏ ဓာတ်မည်၏။

အာရုံပေါင်းစု အကြောင်းပြု ကျေးဇူးပြုကြပုံ - ယံယံ ဓမ္မံ အာရဗ္ဗ ယေယေ ဓမ္မာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စိတ္တစေတသိ ကာ ဓမ္မာ တေတေ ဓမ္မာ တေသံ တေသံ ဓမ္မာနံ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော-ဟူသော ပါဠိတော်သည်ကား မည်သည့်အာရုံ မည်သည့် အာရမ္မဏကိစ္စဟု အမြဲမသတ်မှတ်သော အာရုံနှင့်ဒွါရတို့ အာရုံနှင့်စိတ်စေတသိက်တို့ဖြစ်ကြပုံများကို ဟောတော်မူပါသည်။ (အကျဉ်းချုံးလိုက်ပါသည်)။

အာရမ္မဏပစ္စည်း အကျယ်ပညာဝါရပါဠိတော် ကောက်နုတ်ချက်များ

ကုသိုလ်ကြောင့် ကုသိုလ်ဖြစ်ရပုံ အာရမ္မဏပစ္စည်းပါဠိတော်

ကုသလော ဓမ္မော ကုသလဿ ဓမ္မဿ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။ ဒါနံ ဒတ္တာ သီလံ သမာဒိယိတ္တာ ဥပေါသထကမ္မံ ကတ္တာ တံ ပစ္စဝေက္ခတိ။ ပုဗ္ဗေ သုစိဏ္ဏာနိ ပစ္စဝေက္ခတိ။ ဈာနာ ဝုဋ္ဌဟိတ္တာ ဈာနံ ပစ္စဝေက္ခတိ၊ သေက္ခာ ဝေါတြဘုံ ပစ္စဝေက္ခန္တိ ။ ဝေါဒါနံ ပစ္စဝေက္ခန္တိ။ သေက္ခာ မဂ္ဂါ ဝုဋ္ဌဟိတ္တာ မဂ္ဂံ ပစ္စဝေက္ခန္တိ။ သေက္ခာ ဝါ ပုထုဇ္ဇနာ ဝါ ကုသလံ အနိစ္စတော ဒုက္ခတော အနတ္တတော ဝိပဿန္တိ။ စေတောပရိယဉာဏေန ကုသလစိတ္တသမင်္ဂိ စိတ္တံ ဇာနန္တိ။ အာကာသနဉ္စာယတနကုသလံ ဝိညာဏဉ္စာယတန ကုသလဿ။ အာကိစ္ဆဉ္စာယတနကုသလံ နေဝသညာနာသညာယတနကုသဿ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။ ကုသလာ ခန္ဓာ ဣဒ္ဓိဝိဉာဏဿ စေတောပရိယဉာဏဿ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနဿတိဉာဏဿ ယထာကမ္မုပဂဉာဏဿ , အနာဂတံသညာဏဿ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။ (အနက်ပေးနေ လျှင် စာတွေများလွန်းသွားမည်ဖြစ်၍ အနက်မပေးတော့ပါ)။

အဓိပ္ပါယ် - ကုသိုလ်တရားသည် ကုသိုလ်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ အလှူ ဒါနကိုပြု၍ ငါးပါးသီလ ဥပုသ်သီတင်းသီလဆောက်တည်၍ ထိုဒါနသီလကို အောက်မေ့ဆင်ခြင်ခြင်း၊ ရှေးတုန်းက ပြုခဲ့ဘူးသော ဒါနသီလများကိုဆင်ခြင်ခြင်း၊ ဈာန်သမာပတ်မှထမြောက်၍ ဈာန်ကိုပြန်၍ ဆင်ခြင်ခြင်း၊ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်က ဝေါတြဘူကို ဆင်ခြင်ခြင်း၊ ဝေါဒါနကိုဆင်ခြင်ခြင်း၊ မဂ္ဂဉာဏ်ရပြီးသော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်က မဂ်ကိုဆင်ခြင်ခြင်း၊ သေက္ခနှင့် ပုထုဇဉ်တို့က ကုသိုလ်တရားကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ

ဟု ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်ဆင်ခြင်ခြင်းတို့သည် ကုသိုလ်တရားက ကုသိုလ်တရားအား အာရုံပြုသောအား ဖြင့် (အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့်)ကျေးဇူးပြုကြပါသည်။

အာကိစ္ဆညာယတနကုသိုလ်ဈာန်က ဝိညာဏက္ခယတနကုသိုလ်ဈာန်အား၊ အာကိစ္ဆညာယတန ကုသိုလ်ဈာန်က နေဝသညာနာသညာယတနကုသိုလ်ဈာန်အား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည် ကုသိုလ်စိတ်စေတသိက်တွေက တန်ခိုးဖန်ဆင်းခြင်း ဣဒ္ဓိဝိဓ အဘိညာဏ်အားလည်းကောင်း၊ သူတစ် ပါးစိတ်ကို သိတတ်သော စေတောပရိယအဘိညာဏ်အားလည်းကောင်း၊ ရှေးရှေးဘဝကို မြင်နိုင်သော ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ အဘိညာဏ်အားလည်းကောင်း၊ ကံအားလျော်စွာ လားရောက်ကုန်သောသတ္တဝါ တို့ကို မြင်နိုင်သော ဉာဏ်အားလည်းကောင်း၊ နောင်အနာဂတ်ကိုမြင်နိုင်သော အနာဂတံသညာဏ် အားလည်းကောင်း အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

ကုသိုလ်ကြောင့် အကုသိုလ်ဖြစ်ရပုံ အာရမ္မဏပစ္စည်းပါဠိတော်

ကုသလော ဓမ္မော အကုသလဿ ဓမ္မဿ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။ ဒါနံ ဒတွာ သီလံ သမာဒိ ယိတွာ ဥပေါသထကမ္မံ ကတွာ တံ အဿာဒေတိ အဘိနန္ဒတိ၊ တံ အာရဗ္ဘ ရာဂေါဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇ တိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဥဒ္ဓစ္စံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဒေါမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊(ပ)။

အဓိပ္ပါယ် - ကုသိုလ်တရားက အကုသိုလ်တရားအား အာရုံပြုသောအားဖြင့်(အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့်)ကျေး ဇူးပြုပါသည်။ အလှူဒါနကိုပြု၊ သီလကိုဆောက်တည်ပြီး ယင်းအလှူဒါနနှင့် သီလကုသိုလ်ကြောင့် လူ့စည်းစိမ်ချမ်းသာ နတ်စည်းစိမ်ချမ်းသာကို တောင့်တနေမည်ဆိုပါက ဒါနသီလပြုလုပ်ရင်းပင် ထိုဒါန သီလအပေါ်မှာ သာယာမည်။ နှစ်သက်မည်။ ယင်းသာယာနှစ်သက်မှုကို အကြောင်းပြုပြီး တဏှာရာဂ ဖြစ်မည်။ အယူမှား သက္ကာယဒိဋ္ဌိစသော ဒိဋ္ဌိဖြစ်မည်။ သို့လော သို့လော တွေးတောယုံမှားမှု ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ပျံ့လွင့်မှု ဥဒ္ဓစ္စ၊ နှလုံးမသာယာမှု ဒေါမနဿတို့ ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ကျေးဇူးပြုပါမည်။

ကုသိုလ်ကြောင့် အဗျာကတဖြစ်ပုံ အာရမ္မဏပစ္စည်းပါဠိတော်

အရဟာ မဂ္ဂါ ဝုဠဟိတွာ မဂ္ဂံ ပစ္စဝေက္ခတိ။ ။ ပုဗ္ဗေ သုစိဏ္ဍာနိ ပစ္စဝေက္ခတိ။ ကုသလံ အနိစ္စတော ဒုက္ခ တော အနတ္တတော ဝိပဿတိ။ စေတောပရိယဉာဏေန ကုသလစိတ္တသမဂ်^၆ သာ စိတ္တံ ဇာနာတိ။ သေက္ခာ ဝါ ပုထုဇ္ဇနာ ဝါ ကုသလံ အနိစ္စတော ဒုက္ခတော အနတ္တတော ဝိပဿန္တိ၊ ကုသလေ နိရုဒ္ဓေ ဝိပါကော တဒါရမ္မတာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ပ။

အဓိပ္ပါယ် - ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် အရဟတ္တမဂ်ရပြီးသည့်အခါ ၎င်းမဂ်ကိုဆင်ခြင်သည့်အခါ ကုသိုလ်ကြောင့်အဗျာကတဖြစ်သည်။ မဂ်က ကုသိုလ် ဆင်ခြင်တာက အဗျာကတဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ထို့ပြင် ရဟန္တာမထေရ်က ရှေးတုန်းကလေ့ကျက်ခဲ့ဘူးသည့် ကုသိုလ်များကို ဆင်ခြင်၏။ ရှေး၌လေ့ကျက်ခဲ့ဘူးသည့် ကုသိုလ်များက ကုသိုလ်+ဆင်ခြင်တာက အဗျာကတတည်း။ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်က ဉာဏ်ဖြင့်ဆင်ခြင်သည့်အခါ မဟာကိရိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်ဖြင့်ဆင်ခြင်ပါသည်။ ထို့ပြင် ရဟန္တာမထေရ်မြတ်က ကုသိုလ်တရားကို မမြဲခြင်း ဆင်းရဲခြင်း အစိုးမရခြင်းဟု ဝိပဿနာရှု၏။ ကုသိုလ်တရားက ပစ္စည်းအကြောင်းတရား။ ဝိပဿနာဆင်ခြင်မှုက မဟာကိရိယာဉာဏသမ္ပယုတ် ပစ္စယုပ္ပန် အကျိုးတရား။ ထို့ပြင် သူတစ်ပါးစိတ်ကို သိတတ်သောဉာဏ်အဘိညာဏ်ဖြင့် ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်နေသူကို ဉာဏ်ဖြင့်သိ၏။ ထိုအခါ ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်နေသူ၏ ကုသိုလ်ကအကြောင်းပစ္စည်း+ဆင်ခြင်တတ်သော ဉာဏ်က အဗျာက ပစ္စယုပ္ပန်တရား။ သေက္ခနှင့် ပုထုဇဉ်က ကုသိုလ်ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဆင်ခြင်၏။ ဆင်ခြင်သည့်အခါ ကုသိုလ်ရ၏။ ထိုသို့ကုသိုလ် ရသောအခါ ကုသိုလ်ဇော၏ အကျိုးဆက် တဒါရုံမဟာဝိပါက်စိတ်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ရှေးကုသိုလ်စိတ်က အကြောင်းကုသိုလ်ပစ္စည်း။ နောက်တဒါရုံက အကျိုးဝိပါက်အဗျာကပစ္စယုပ္ပန်တည်း။

အကုသိုလ်ကြောင့် အကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ အာရမ္မဏပစ္စည်းပါဠိတော်

အကုသလော ဓမ္မော အကုသလဿ ဓမ္မဿ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။ ရာဂံ အဿာဒေတိ၊ အဘိနန္ဒတိ၊ တံ အာရတ္တ ရာဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဥဒ္ဓစ္စံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဒေါမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဒိဋ္ဌိ အဿာဒေတိ.....။ပ။

အဓိပ္ပါယ် - အကုသိုလ်တရားက အကုသိုလ်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ကျေးဇူးပြုပုံမှာ တဏှာရာဂဖြစ်သည့်အခါ ယင်းတဏှာရာဂကိုပင် သာယာတပ်မက်၏။ ယင်းသာယာတပ်မက်မှုကိုပင် ငါ့သန္တာန်မှာ အမြဲတည်နေသည်ဟူသော သဿတဒိဋ္ဌိ၊ သာယာခြင်းသည်ပင် ငါက သာယာသည်ဟူသော သက္ကာယဒိဋ္ဌိဖြစ်၏။ သူတော်ကောင်းတရားအပေါ်၌ ယုံမှားသံသယဖြစ်ခြင်း ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ထိန်းမနိုင် သိမ်းမရ လွင့်ချင်တိုင်းလွင့်နေသော ဥဒ္ဓစ္စ၊ လိုချင်တာမရသည့်အခါ ရလာသည့် အရာတွေ ပျက်စီးသွားသည့်အခါ နှလုံးမသာယာခြင်း ဒေါမနဿဖြစ်၏။ ထိုနည်းတူစွာပင် ဒိဋ္ဌိက အကြောင်း+တဏှာရာဂစသော ကျန်အကုသိုလ်များကအကျိုး၊ ဝိစိကိစ္ဆာကအကြောင်း ကျန်သည့် အကုသိုလ်များကအကျိုးအဖြစ်ဖြင့် အကုသိုလ်အချင်းချင်း တစ်လှည့်စီ အကြောင်းအကျိုးအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုခြင်းကိုပင် အကုသိုလ်ကြောင့် အကုသိုလ်ဖြစ်သည်ဟုဟောတော်မူပါသည်။

အကုသိုလ်ကြောင့် ကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ အာရမ္မဏပစ္စည်းပါဠိတော်

အကုသလော ဓမ္မော ကုသလဿ ဓမ္မဿ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။ သေက္ခာ ပဟီနေ ကိလေသေ ပစ္စဝေက္ခန္တိ။ ဝိက္ခမ္ဘိတေ ကိလေသေ ပစ္စဝေက္ခန္တိ ။ ပုဗ္ဗေ သမုဒါစိဏ္ဏေ ကိလေသေ - ဇာနန္တိ။ သေက္ခာ ဝါ ပုထုဇ္ဇနာ ဝါ အကုသလံ အနိစ္စတော ဒုက္ခတော အနတ္တတော ဝိပဿတိ။ပ။

အဓိပ္ပါယ် - အကုသိုလ်တရားက ကုသိုလ်တရားအား အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ကျေးဇူးပြုပုံမှာ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်က ပယ်/ခွါအပ်ပြီးသော ကိလေသာများကိုဆင်ခြင်၏။ ရှေးတုန်းက လေ့ကျက်ခဲ့ဘူးသော ကိလေသာများကို ဉာဏ်ဖြင့်သိ၏။ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ပုထုဇဉ်တို့က အကုသိုလ်ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဆင်ခြင်၏။ ပစ္စည်း+ပစ္စယုပ္ပန် အကြောင်း+အကျိုးဖြစ်ပုံမှာ ပယ်/ခွါအပ်ပြီးသော ကိလေသာများက အကြောင်း ပစ္စည်းအကုသိုလ်+ ဆင်ခြင်သောဉာဏ်က အကျိုး ပစ္စယုပ္ပန် ကုသိုလ်။ ထို့အတူ ရှေးတုန်းက လေ့ကျက်ခဲ့ပြီးသော ကိလေသာများက အကြောင်း ပစ္စည်း အကုသိုလ်။ ဆင်ခြင်သောဉာဏ်က အကျိုး ပစ္စယုပ္ပန် ကုသိုလ်။ သေက္ခနှင့် ပုထုဇဉ်က အကုသိုလ်ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တရှုမှတ်သောအခါ အကုသိုလ်များက အကြောင်း ပစ္စည်း အကုသိုလ်+ဝိပဿနာဉာဏ်က အကျိုး ပစ္စယုပ္ပန် ကုသိုလ်ဖြစ်ပါသည်။

အကုသိုလ်ကြောင့် အဗျာကတဖြစ်ပုံ အာရမ္မဏပစ္စည်းပါဠိတော်

အကုသလော ဓမ္မော အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။ အရဟာ ပဟီနေ ကိလေသေ ပစ္စဝေက္ခတိ။ ပုဗ္ဗေ သမုဒါစိဏ္ဏေ ကိလေသေ ဇာနာတိ။ အကုသလံ အနိစ္စတော ဒုက္ခတော အနတ္တတော ဝိပဿတိ။စေတောပရိယဉာဏေန အကုသလစိတ္တသမင်္ဂိ သာ စိတ္တံ ဇာနာတိ။

မှတ်ချက် - အထက်ပါပါဠိတော်သည် အကုသိုလ်ကြောင့် အဗျာကတဖြစ်ပုံပါဠိထဲက နည်းနည်းသာ ထုတ်ပြထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

အဓိပ္ပါယ် - အကုသိုလ်တရားက အဗျာကတတရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ကျေးဇူးပြုပုံမှာ ရဟန္တာထေရ်က ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာကို ဆင်ခြင်သောအခါ ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာက အကုသိုလ်အကြောင်းပစ္စည်း။ဆင်ခြင်သော ဉာဏ်က အဗျာက အကျိုး ပစ္စယုပ္ပန် ရှေးတုန်းက လေ့ကျက်ခဲ့ဘူးသော ကိလေသာကို ဉာဏ်ဖြင့်သိသောအခါ လေ့ကျက်ခဲ့ဘူးသော ကိလေသာကအကြောင်းပစ္စည်း+ သိသောဉာဏ်က အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်။ အကုသိုလ်ကို မမြဲ ဆင်းရဲ အစိုးမရ ရှုမှတ်သည့်အခါ အကုသိုလ်က အကြောင်းပစ္စည်း+ရှုမှတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်က အကျိုး အဗျာက ပစ္စယုပ္ပန်။ သူတစ်ပါးစိတ်ကိုသိသော စေတောပရိယဉာဏ်ဖြင့် အကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်နေသူကို

ဉာဏ်ကသိနေသည့်အခါ အကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်နေသူ၏ အကုသိုလ်က အကြောင်းပစ္စည်း+ဉာဏ်က သိနေသည့်အတွက် သိနေသောဉာဏ်က အဗျာကတ အကျိုး ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ပါသည်။ ပါဠိတော်၌ ပုထုဇဉ် သေက္ခတို့က အကုသိုလ်ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ-ဟု ဝိပဿနာရှုသည့်အခါ ယင်းဝိပဿနာ ကုသိုလ်၏အဆုံးတွင် တဒါရုံမဟာဝိပါက်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အကုသိုလ်က အကြောင်းပစ္စည်း+တဒါရုံ မဟာဝိပါက်ကအဗျာကတ အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ပုံကို၎င်း၊ အကုသိုလ်ကို သာယာသည့်အခါ သာယာခြင်းကို အကြောင်းပြုပြီး အကုသိုလ်တရားဆက်ဆက်ပွားပြီး ယင်းအကုသိုလ်အဆုံး၌ တဒါရုံအဗျာကတဖြစ်သည်ကို၎င်း စသည်ဖြင့် ကျယ်ဝန်းစွာ ဟောကြားထားပါသည်။

မှတ်ချက် / သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ဆိုသည်မှာ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်မှတစ်ပါးသော ကျန်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်(၇) ယောက်ကိုခေါ်ပါသည်။ တဒါရုံဆိုသည်မှာ ကုသိုလ်ဇော အကုသိုလ်ဇော၏အဆုံး၌ဖြစ်သော တဒါရုံ စိတ်ကိုခေါ်သည်။ တဒါရုံအရ မဟာဝိပါက်စိတ် (၈)ပါး။ သန္တီရကစိတ်(၃)ပါး+၁၁-ပါးဖြစ်ပါသည်။

အဗျာကတကြောင့် အဗျာကတဖြစ်ပုံ အာရမ္မဏပစ္စည်းပါဠိတော်

အဗျာကတော ဓမ္မော အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။ အရဟာ ဖလံ ပစ္စဝေက္ခတိ။ နိဗ္ဗာန် ပစ္စဝေက္ခတိ။ နိဗ္ဗာန် ဖလဿ အဝဇ္ဇနာယ အာရမ္မဏ ပစ္စယေန ပစ္စယော။ အရဟာ စက္ခု အနိစ္စတော ဒုက္ခတော အနတ္တတော ဝိပဿတိ။ သောတံ/ဃာနံ/ဇိဝံ/ကာယံ/ရူပေ/ သဒ္ဓေ/ဂန္ဓေ/ရသေ/ဗောဠဗ္ဗေ/ဝိပါကာဗျာကတေ ကိရိယာဗျာကတေ ခန္ဓေ အနိစ္စတော ဒုက္ခတော အနတ္တတော ဝိပဿတိ။ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ရူပံ ပဿတိ။ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ သဒ္ဓံ သုကာတိ။ပ။

အဓိပ္ပါယ် - အဗျာကတတရားက အဗျာကတတရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ကျေးဇူးပြုပုံမှာ ရဟန္တာထေရ်က ဖိုလ်ကိုဆင်ခြင်သည့်အခါ ဖိုလ်က အဗျာကတ ဆင်ခြင်သည့် မဟာ ကိရိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်က အဗျာကတတရားဖြစ်၍ အဗျာကတကြောင့် အဗျာကတဖြစ်၏။ တစ်ဖန် နိဗ္ဗာန်ကိုဆင်ခြင်သည့်အခါ နိဗ္ဗာန်က အဗျာကတတရား+ဆင်ခြင်ဉာဏ်က အဗျာကတတရား။ နိဗ္ဗာန်ကို ဖိုလ်ဖြင့်ဆင်ခြင်သည့်အခါ နိဗ္ဗာန်ကအဗျာကတတရား+ဆင်ခြင်ဖိုလ်က အဗျာကတတရား။ တစ်ဖန် မျက်စိကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တရှုသည့်အခါ မျက်စိက စက္ခုပသာဒဖြစ်၍ ရုပ်အဗျာကတတရား+ ရူမုတ်ဉာဏ်က အဗျာကတတရား။ ထို့အတူ သောတ ယာနစသော ရုပ်တရားများကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တရှုသည့်အခါတွင်လည်း သောတစသည်တို့က ရုပ်တရား+ ရူမုတ်ဉာဏ် အဗျာကတတရား။ ဒိဗ္ဗ စက္ခုအဘိညာဏ်ဖြင့် အဆင်းကိုကြည့်ရှုသည့်အခါ အဆင်းကရုပ် အဗျာကတတရား+ကြည့်ရှုဉာဏ်

က အဗျာကတတရား။ဒိဗ္ဗသောတအဘိညာဏ်ဖြင့် အသံကိုနားထောင်သည့်အခါ အသံကရုပ် အဗျာကတတရား+ နားဆင်ဉာဏ်က အဗျာကတတရားအဖြစ်ဖြင့် အကြောင်းအဗျာကတတရားက အကျိုးအဗျာကတတရားအား ကျေးဇူးပြုပါသည်။(ရဟန္တာဆင်ခြင်သောဉာဏ်သည် အဗျာကတသာ)။

အဗျာကတကြောင့် ကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ အာရမ္မဏပစ္စည်းပါဠိတော်

အဗျာကတော ဓမ္မော ကုသလဿ ဓမ္မဿ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။ သေက္ခာ ဖလံ ပစ္စဝေက္ခန္တိ ၊ နိဗ္ဗာန် ပစ္စဝေက္ခန္တိ။ နိဗ္ဗာန် ဂေါတြဘူဿ ဝေါဒါနဿ မဂ္ဂဿ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။ သေက္ခာ ဝါ ပုထုဇနာ ဝါ စက္ခု အနိစ္စတော ဒုက္ခတော အနတ္တတော ဝိပဿန္တိ။ သောတံ.....ပ.....။

အဓိပ္ပါယ် - အဗျာကတတရားက ကုသိုလ်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ကျေးဇူးပြုပုံမှာ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်က ဖိုလ်ကို ဆင်ခြင်သည့်အခါ ဖိုလ်က ဝိပါက်အဗျာကတတရား+ဆင်ခြင်သော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်က ကုသိုလ်တရား။ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်ကိုဆင်ခြင်သည့်အခါ၌ နိဗ္ဗာန်က အဗျာကတတရား+ဆင်ခြင်ဉာဏ်က ကုသိုလ်တရား။ (သေက္ခပုဂ္ဂိုလ် ဉာဏ်ဖြင့်ဆင်ခြင်သောအခါ မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်ဖြင့်ဆင်ခြင်သည်) နိဗ္ဗာန်က ဂေါတြဘူစိတ် မဂ်စိတ်ကို ကျေးဇူးပြုသည့်အခါတွင်လည်း နိဗ္ဗာန်က အဗျာကတတရား+ ဂေါတြဘူ/မဂ်တို့က ကုသိုလ်တရားအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြပါသည်။ ထို့အပြင် သေက္ခနှင့်ပထုဇဉ်တို့က စက္ခုစသော ရုပ်တရားများကို ဝိပဿနာရှုသည့်အခါ စက္ခုစသည်တို့က ရုပ်အဗျာကတတရား+ရှုမှတ်ဉာဏ်က ကုသိုလ်တရားအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြပါသည်။ ပါဠိတော်အကုန်ထုတ်လျှင် စာတွေရှည်လွန်းသွားမည်စိုး၍ ချန်လှပ်ခဲ့ရပါသည်။

မှတ်ချက် / ဂေါတြဘူဆိုသည်မှာ ဈာန်မဂ်မရမှီဖြစ်တတ်သော ဝီထိစိတ်အစဉ်၏အမည်ဖြစ်ပါသည်။ ပရိကံ-ဥပစာ-အနုလုံ-ဂေါတြဘူ-ဝေါဒါန်-သောတာပတ္တိမဂ်-သောတာပတ္တိဖိုလ်ဟူ၍ အစဉ်အတိုင်းဖြစ်ကြပါသည်။ ဂေါတြဘူ၏အဓိပ္ပါယ်မှာ ကာမအနွယ်ကိုဖြတ်၍ မဟဂ္ဂုတ်အနွယ်ကို ရောက်စေတတ်သောစိတ်တည်း(ဈာန်ဂေါတြဘူ)။ ပုထုဇဉ်အနွယ်ကိုဖြတ်၍ အရိယာအနွယ်သို့ရောက်စေတတ်သော စိတ်တည်း (မဂ်ဂေါတြဘူ)။ ဝေါဒါန်၏အဓိပ္ပါယ်ကား မဂ်မရမှီ အဖြူစင်ဆုံး၊ အတောက်ပဆုံးစိတ်ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။ စိတ္တနိယာမသဘောအရ စိတ်တို့သည် အစဉ်အတိုင်းဖြစ်နေကြသည်ကို နားလည်ပါ။

အဗျာကတတရားကြောင့် အကုသိုလ်တရားဖြစ်ပုံ အာရမ္မဏပစ္စည်းပါဠိတော်

အဗျာကတော ဓမ္မော အကုသလဿ ဓမ္မဿ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။ စက္ခု အဿာဒေတိ အဘိနန္ဒတိ၊ တံ အာရပ္ပ ရာဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ဝိစိကိစ္ဆံ ၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဥဒ္ဓစ္စံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဒေါမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သောတံ.....ပ.....။

အဓိပ္ပါယ် - အဗျာကတတရားက အကုသိုလ်တရားအား အာရမ္မဏသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ကျေးဇူးပြုပုံမှာ စက္ခုစသော ရုပ်တရားများကို သာယာတပ်မက်၏။ ထိုသာယာတပ်မက်ခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ ပြင်းစွာတက်မက်သောရာဂ၊ အယူမှားမှုဒိဋ္ဌိစသော အကုသိုလ်တရားများဖြစ်ကြသည်။ အခါ စက္ခုစသော ရုပ်အဗျာကတတရားများက အကြောင်း/ပစ္စည်း + အကုသိုလ်တရားများက အကျိုး/ပစ္စယုပ္ပန်အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြပါသည်။

အဓိပတိပစ္စည်း

အဓိပတိပစ္စယောတိ ဆန္ဒာဓိပတိ ဆန္ဒသမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ တံ သမုဠာနာနဉ္စ ရူပါနံ အဓိပတိပစ္စယေန ပစ္စယော။ ဝီရိယာဓိပတိ ဝီရိယသမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ တံ သမုဠာနာနဉ္စ ရူပါနံ အဓိပတိပစ္စယေန ပစ္စယော။ စိတ္တာဓိပတိ စိတ္တသမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ တံ သမုဠာနာနဉ္စ ရူပါနံ အဓိပတိပစ္စယေန ပစ္စယော။ ဝိမံသာဓိပတိ ဝိမံသာသမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ တံ သမုဠာနာနဉ္စ ရူပါနံ အဓိပတိပစ္စယေန ပစ္စယော။

အနက် - **အဓိပတိပစ္စယောတိ** - အဓိပတိပစ္စည်းဟူသည်ကား၊ **ဆန္ဒာဓိပတိ** - လိုအင်ဆန္ဒ၌ အကြီးအမှူးပြုသော ဆန္ဒာဓိပတိသည်၊ **ဆန္ဒသမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနဉ္စ** - သာဓိပတိဇော (၅၂)ခု၊ ဆန္ဒ ဝိစိကိစ္ဆာကြည့်သော စေတသိက်(၅၀)တည်းဟူသော ဆန္ဒာဓိပတိကြောင့်ဖြစ်ကုန်သော ယှဉ်ဘက်တရားတို့အား၎င်း၊ **တံ သမုဠာနာနဉ္စ ရူပါနံ** - သာဓိပတိ စိတ္တဇရုပ်တို့အား၎င်း၊ **အဓိပတိပစ္စယေန** - အဓိပတိပစ္စည်းဖြင့်၊ **ပစ္စယော ဥပကာရကော** - ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၊ **ဟောတိ** - ဖြစ်၏။

အဓိပ္ပါယ် - အဓိပတိပစ္စည်း၏ သဘောမှာ အစိုးရခြင်း အကြီးအမှူးခေါင်းဆောင်ခြင်းသဘောရှိသည်။ ဆောင် - စကြာဘုန်းလူ အုပ်စိုးမှုသို့ ပြိုင်တူမရှိ အုပ်စိုးဘိ အဓိပတိခေါ်သတည်းဟူသည်နှင့်အညီ လိုအင်ဆန္ဒတည်းဟူသော အဓိပတိကြီးမှူးသည့်အခါ ထိုဆန္ဒနှင့်ယှဉ်ကုန်သော သာဓိပတိဇော(၅၂)ခု၊ ဆန္ဒ ဝိစိကိစ္ဆာကြည့်သော စေတသိက်များ သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်များကို အထွဋ်အထိပ်ရောက်အောင် ကျေးဇူးပြုပေးပါသည်။ ဆန္ဒတော ကိ နာမ ကမ္မံ နသိဇ္ဈတိ ဆန္ဒပြင်းပြလာလျှင် မအောင်မြင်သော အမှုကိစ္စဟူ၍မရှိ။ ထို့ကြောင့်ပင် ဘုရားလောင်းသုမေဓာရှင်ရသေ့က ဘုရားဖြစ်လိုသော ဆန္ဒကြောင့် ပါရမီတော်ဆယ်ပါး အပြား(၃၀) စွန့်ခြင်းကြီးငါးပါး စရိယသုံးပါးကိုဖြည့်ကျင့်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်၏။ ပါရမီဖြည့်ဖို့ အတွက်ဆိုလျှင် ပြင်ပခန္ဓာကိုယ်ကို မဆိုထားနှင့် အသက်ကိုပင် ငဲ့ကွက်ခြင်းမရှိ စွန့်လွှတ်လှူဒါန်းခဲ့သည်ချည်းသာဖြစ်၏။ ဆန္ဒသည်လည်း လိုချင်မှုသဘော လောဘကလည်းလိုချင်မှုသဘောဖြစ်၍

တူသည်ထင်ရသော်လည်း အမှန်စင်စစ်မတူပါ။ ဆန္ဒသဘောက ငါပိုင်ငါဆိုင်လိုချင်သည့်သဘောမျိုး မဟုတ်။ စွန့်လွှတ်ရန် လှူဒါန်းရန် အနှစ်နာခံဘို့ရန် ပါရမီမြောက်ဖို့ရန် လိုအင်ဆန္ဒရှိသည့်သဘောပင် ဖြစ်၏။ လောဘသဘောမှာ ငါသာလျှင်ပိုင်ဆိုင်လို၏။ ငါပိုင်သမျှကိုလည်း မစွန့်လွှတ်လို မမျှဝေလို စွဲစွဲ မမြဲမြဲဆုပ်ကိုင်ထားသည့်သဘောပင်ဖြစ်၏။

သာဓိပတိဇော (၅၂)ခုဆိုသည်မှာ ဇောထိုက်သောတရားစု (၅၅)မျိုးထဲမှာ မောဟမူဒွေးနှင့် ဟသိတုပ္ပိဒ်ကို နှုတ်၍ (၅၂)ပါးသာဖြစ်ရသည်။ ဇောထိုက်သောတရား (၅၅)ပါးဆိုသည်မှာ အကုသိုလ် စိတ်(၁၂)ပါး၊ ဟသိတုပ္ပိဒ်စိတ်တစ်ပါး၊ မဟာကုသိုလ်စိတ်(၈)ပါး၊ မဟာကိရိယာစိတ်(၈)ပါး၊ မဟာဂ္ဂုတ် ကုသိုလ်(၉)ပါး၊ မဟာဂ္ဂုတ် ကိရိယာ(၉)ပါး၊ လောကုတ္တရာစိတ်(၈)ပါး + ၅၅-ပါးဖြစ်ပါသည်။

ဆန္ဒာဓိပတိ၌ ဆန္ဒနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာကြည်ခြင်းအကြောင်း - ဆန္ဒကြည်ခြင်းအကြောင်းမှာ အဓိပတိသဘော ကိုက အကြီးအမှူးခေါင်းဆောင် ဗိုလ်တကာဗိုလ်ဖြစ်သောကြောင့် တစ်ဂူထဲခြင်သောနှစ်ကောင် မ အောင်းသကဲ့သို့ ဆန္ဒ ဆန္ဒချင်းတူနေ၍ ဆန္ဒကိုကြည်ရ၏။ ဝိစိကိစ္ဆာမှာ အာရုံကို ခိုင်ခိုင်မာမာ မဆုံးဖြတ် နိုင်ခြင်း ယုံမှားသံသယအားကြီးခြင်းကြောင့် ဆန္ဒနှင့် သဘောမတူသောကြောင့်ကြည်ရသည်။

အနက်-ဝိရိယာဓိပတိ - လုံ့လဝီရိယတို့၌ အထွဋ်အထိပ်ရောက်ခြင်းတည်းဟူသော ဝိရိယာဓိပတိသည်၊ **ဝီရိယသမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနဉ္စ** - သာဓိပတိဇော(၅၂)ခု၊ ဝီရိယ ဝိစိကိစ္ဆာကြည်သော စေတသိက်(၅၀)၊ သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်တည်းဟာ ယှဉ်ဘက်တရားတို့အား၎င်း၊ **တံ သမုဋ္ဌာနာနဉ္စ ရူပါနံ** - သာဓိပတိ စိတ္တဇရုပ်တို့အား၎င်း၊ **အဓိပတိပစ္စယေန** - အဓိပတိပစ္စည်းဖြင့်၊ **ပစ္စယော ဥပကာရကော** - ကျေးဇူးပြု တတ်သည်၊ **ဟောတိ** - ဖြစ်၏။

အဓိပ္ပာယ် - လုံ့လဝီရိယဖွဲ့တို့၌ အထွဋ်အထိပ်ရောက်သော ဝီရိယာဓိပတိက ယှဉ်ဘက် စိတ်စေတသိက် တို့နှင့် သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်တို့အား အထွဋ်အထိပ်ရောက်အောင် ကောင်းကောင်းကြီး ကျေးဇူးပြုသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် လုံ့လဝီရိယဖွဲ့ကြီးမားလွန်းသော မဟာဇနကမင်းသားသည် မဏိမေခလာနတ်သမီး၏ စောင့်ရှောက်မှု ချီးကျူးထောပနာပြုမှုကို ခံယူရသည်။ ပင်လယ်ကြီးထဲမှာ လက်ပစ်ကူးနေလည်း မည် သည့်နည်းနှင့်မျှ ကမ်းစပ်ကိုမရောက်နိုင်ဘူးဆိုသည်ကို သိပင်သိငြားသော်လည်း ယောက်ျားတို့ လုံ့လ သေခါမှလျော့မည်။ လုံ့လဖြင့်မကြိုးစားဘဲ သေသွားရမှာကို အလွန်ရှက်နိုးလှသည့် မဟာဇနက၏ဖွဲ့ သည်ကား ဝီရိယာဓိပတိသာတည်း။ ထိုအဓိပတိကြောင့် ဖြစ်လေရာ ဘဝတိုင်းမှာ အကြီးအမှူး ဦးစီး ခေါင်းဆောင်ဖြစ်ကာ လောကသုံးပါး၏ အထွဋ်အမြတ်ဆုံး ဘုရားဖြစ်ခဲ့ရပါသည်။

မှတ်ချက် / စိတ္တဓိပတိ ဆိုသည်မှာ သာဓိပတိဇော (၅၂)ခုတည်းဟူသော စိတ်ဓာတ်အထွဋ်အထိပ်၊
ဝိမံသာဓိပတိဆိုသည်မှာ အသိဉာဏ်ကြီးမားမှုအထွဋ်အထိပ် ကိုအရကောက်ကာ အထက်ပါနည်း
အတိုင်း ကြံဆတွေးတော ကောက်ယူနိုင်ပါသည်။

(၁)ဆန္ဒဓိပတိက ဆန္ဒနှင့်ယှဉ်သော သာဓိပတိဇော(၅၂)ခု၊ ဆန္ဒ ဝိစိက္ခိတ္တကြည်သော စေတသိက်
(၅၀)နှင့် သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်တို့အား အဓိပတိသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

(၂)ဝီရိယာဓိပတိက ဝီရိယနှင့်ယှဉ်သော သာဓိပတိဇော(၅၂)ခု၊ ဝီရိယ ဝိစိက္ခိတ္တကြည်သော စေတသိက်
(၅၀) သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်တို့အား အဓိပတိသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

(၃)သာဓိပတိဇော (၅၂)ခုတည်းဟူသော စိတ္တဓိပတိက ဝိစိက္ခိတ္တကြည်သော စေတသိက်(၅၁)ခုနှင့်
သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်တို့အား အဓိပတိသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

(၄)ဝိမံသာဓိပတိက သာဓိပတိ တိဟိတ်ဇော(၃၄)ခု၊ စေတသိက် (၃၈)ခု နှင့် သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်တို့
အား အဓိပတိသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ (ဝိမံသာဓိပတိ=ဉာဏ်ပညာအကြီးအမှူး)

ထိုသို့ လိုအင်ဆန္ဒ၊ ဇွဲလုံ့လ၊ စိတ်ဓာတ်ပြင်းပြစွာ အသိဉာဏ်ထက်မြက်မည်ဆိုလျှင် အရာရာတိုင်းတွင်
အထွဋ်အထိပ်ရောက်နိုင်ကြောင်းကို အဓိပတိပစ္စည်းက သက်သေခံနေပါသည်။

အဓိပတိလေးပါး ပစ္စည်း+ပစ္စယုပ္ပန်တရားများ၏အကြောင်းအကျိုး၊ ပစ္စည်း ပစ္စယုပ္ပန်ခွဲ

(၁)ဆန္ဒဓိပတိက အကြောင်း/ပစ္စည်းတရား+ သာဓိပတိဇော(၅၂)ခု၊ ဆန္ဒ ဝိစိက္ခိတ္တကြည်သော စေတ
သိက်(၅၀) သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်တို့က အကျိုး/ပစ္စယုပ္ပန်တရား။

(၂)ဝီရိယာဓိပတိက အကြောင်း/ပစ္စည်းတရား+ သာဓိပတိဇော(၅၂)ခု၊ ဝီရိယ ဝိစိက္ခိတ္တကြည်သော
စေတသိက်(၅၀) သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်တို့က အကျိုး/ပစ္စယုပ္ပန်တရား။

(၃)သာဓိပတိဇော(၅၂)ခုတည်းဟူသောစိတ္တဓိပတိကအကြောင်း/ပစ္စည်းတရား+ ဝိစိက္ခိတ္တကြည်သော
စေတသိက်(၅၁) သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်တို့က အကျိုး/ပစ္စယုပ္ပန်တရား။

(၄)ဝိမံသာဓိပတိက အကြောင်း/ပစ္စည်းတရား+ သာဓိပတိ တိဟိတ်ဇော(၃၄)ခု၊ စေတသိက် (၃၈)ခု
နှင့် သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ်တို့က အကျိုး/ပစ္စယုပ္ပန်တရား။(တိဟိတ်ဇော ၃၄-ခုဆိုသည်မှာ တိဟိတ်စိတ်
၄၇-ခုထဲမှ မဟာဝိပါက် ဉာဏသမ္ပယုတ် ၄-ပါး၊ မဟာဂ္ဂုတ်ဝိပါက် ၉-ပါးကြည်သော ၃၄-ပါးဖြစ်ပါသည်။
တိဟိတ်စိတ်၄၇-ပါးဆိုသည်မှာ ကာမသောဘနစိတ် ၂၄-ပါးမှ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၁၂-ပါးနှင့်

မဟာဂ္ဂုတ် လောကုတ္တရာစိတ် ၃၅-ပါး ပေါင်း ၄၇-ပါးကို ဉာဏ်တည်းဟူသော အမောဟဟိတ်နှင့်အတူ တကွဖြစ်သောကြောင့် တိဟိတ်စိတ်ဟုခေါ်ပါသည်။ ရူပါဝစရစိတ် ၁၅+အရူပါဝစရစိတ် ၁၂-ကို ပေါင်း လျှင် မဟာဂ္ဂုတ်စိတ် (၂၇)ပါးဟုခေါ်ပါသည်။

အဓိပတိပစ္စည်းအကျယ်ကုသလတိက် - ပညာဝါရပါဠိတော်များ

ကုသိုလ်ကြောင့် ကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ အဓိပတိပစ္စည်းပါဠိတော်

၁။ကုသလော ဓမ္မော ကုသလဿ ဓမ္မဿ အဓိပတိပစ္စယေန ပစ္စယော။ အာရမ္မဏာဓိပတိ သဟဇာတာဓိပတိ။ အာရမ္မဏာဓိပတိ - ဒါနံ ဒတွာ သီလံ သမာဒိယိတွာ ဥပေါသထကမ္မံ ကတွာ တံ ဂရံ ကတွာ ပစ္စဝေက္ခတိ။ ပုဗ္ဗေ သုစိဏ္ဏာနိ ဂရံ ကတွာ ပစ္စဝေက္ခတိ။ဈာနာ ဝုဠဟိတွာ ဈာနံ ဂရံ ကတွာ ပစ္စဝေက္ခတိ။ သေက္ခာ ဂေါတြာဘုံ ဂရံ ကတွာ ပစ္စဝေက္ခန္တိ။ ဝေါဒါနံ ဂရံ ကတွာ ပစ္စဝေက္ခန္တိ။ သေက္ခာ မဂ္ဂါ ဝုဠဟိတွာ မဂ္ဂံ ဂရံ ကတွာ ပစ္စဝေက္ခန္တိ။ ။ သဟဇာတာဓိပတိ - ကုသလာဓိပတိ သမ္ပယုတ္တကာနံ ခန္ဓာနံ အဓိပတိပစ္စယေန ပစ္စယော။

အဓိပ္ပါယ် - ကုသိုလ်တရားက ကုသိုလ်တရားအား အဓိပတိပစ္စည်းဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည်။ အာရမ္မဏာ ဓိပတိပစ္စည်းဖြင့်လည်းကောင်း သဟဇာတာဓိပတိပစ္စည်းဖြင့်လည်းကောင်း ကျေးဇူးပြုပါသည်။ အာရမ္မ ဏာဓိပတိပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံမှာ - ဒါနပြုခြင်း သီလဆောက်တည်ခြင်း ဥပုသ်သီတင်းသီလကို ဆောက်တည်ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ပြီး ထိုကုသိုလ်များကို အလေးအနက် ဆင်ခြင်ပွားများခြင်းကြောင့် ပြုခဲ့ ပြီးသော ကုသိုလ်များက ဆင်ခြင်ပွားများသော ကုသိုလ်များအား အလေးအနက် အဓိပတိသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

တစ်ဖန် ရှေးတုန်းက လေ့လာပွားများခဲ့သော ကုသိုလ်တရားများကို အလေးအနက် ဆင်ခြင်ပွားများ ခြင်း၊ ဈာန်ရပုဂ္ဂိုလ်များက ရရှိပြီးသော ဈာန်များကို အလေးအနက်ပွားများခြင်း၊ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်က ဂေါတြရဘူ'ဝေါဒါနိ'မဂ်တို့ကို အလေးအနက် ဆင်ခြင်ပွားများခြင်းတို့ကြောင့် လေ့လာပွားများခဲ့သော ကုသိုလ်တရားများ ရပြီးသော ဈာန်တရားများ ဂေါတြရဘူ ဝေါဒါနိ မဂ်တရားတို့က အကြောင်းကုသိုလ် ပစ္စည်းဖြစ်ပါသည်။ ဆင်ခြင်ပွားများခြင်းတို့က အကျိုး/ကုသိုလ်/ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်ပါသည်။(ကု+ကု)

ထို့ကြောင့် ကိုယ်ပြုပြီးသော ကုသိုလ်များကို အဓိပတိပစ္စည်းတပ်၍ အလေးအနက်ဆင်ခြင်ပွားများခြင်း ဖြင့် ကုသိုလ်ကြောင့် အဓိပတိတပ်သောကုသိုလ်တွေ ထပ်ခါထပ်ခါဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ကုသိုလ်တရားက ကုသိုလ်တရားအား သဟဇာတတစ်ပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံမှာ ကုသိုလ်နှင့်ယှဉ်သော (ဆန္ဒ'ဝီရိယ'စိတ္တ'ဝီရိယ)အဓိပတိတရားလေးပါးက ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သော ကုသိုလ်စိတ်နှင့် စေတသိက်တို့အား အဓိပတိပစ္စည်းဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ကုသိုလ်ပြုရာ၌ လေးလေးနက်နက် ဆန္ဒရှိခြင်း၊ အလေးအမြတ် ဝီရိယရှိခြင်း၊ လေးလေးနက်နက် စိတ်ဓာတ်ပြင်းပြခြင်း၊ နက်နဲသော ဉာဏ်အမြော်အမြင်ရှိခြင်းတည်းဟူသော အဓိပတိတရားလေးပါးက ကုသိုလ်စိတ်များကို၎င်း၊ ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များကို၎င်း အလေးအနက် အဓိပတိတပ်၍ အတူတကွဖြစ်ပေါ်စေသည်ကို သဟဇာတတစ်ပစ္စည်းတပ်သည်ဟု ခေါ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အနာထပိဏ်သူဌေးက ဇေတမင်းသား၏ ဇေတဝန်ဥယျာဉ်ကြီးကို ဘုရားကျောင်းတော်ဆောက်လုပ်ပူဇော်ရန် ရွှေဒင်္ဂါးပြားအပြည့်ခင်းပြီး ဝယ်ယူသကဲ့သို့ဖြစ်ပါသည်။ (သဟဇာတဖြစ်သော ကု+ကု)။

ကုသိုလ်ကြောင့် အကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ အဓိပတိပစ္စည်းပါဠိတော်

ကုသလော ဓမ္မော အကုသလဿ ဓမ္မဿ အဓိပတိပစ္စယေန ပစ္စယော။ အာရမ္မဏာဓိပတိ - ဒါနံ ဒတွာ သီလံ သမာဒိယိတွာ ဥပေါသထကမ္မံ ကတွာ တံ ဂရုံ ကတွာ အဿာဒေတိ အဘိနန္ဒတိ၊ တံ ဂရုံ ကတွာ ရာဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ပုဗ္ဗေ သုစိဏ္ဏာနိ ဂရုံ ကတွာ အဿာဒေတိ အဘိနန္ဒတိ၊ တံ ဂရုံ ကတွာ ရာဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဈာနာ ဝုဋ္ဌဟိတွာ ဈာနံ ဂရုံ ကတွာ အဿာဒေတိ အဘိနန္ဒတိ၊ တံ ဂရုံ ကတွာ ရာဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

အဓိပ္ပါယ် - ကုသိုလ်တရားက အကုသိုလ်တရားအား အဓိပတိပစ္စည်းဖြင့်ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ကုသိုလ်က အကုသိုလ်ကို အဓိပတိပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုရာ၌ အာရမ္မဏာဓိပတိဖြင့်သာကျေးဇူးပြု၏။ ကုသိုလ်နှင့် အကုသိုလ် အတူတကွမဖြစ်နိုင်သောကြောင့် သဟဇာတတစ်ပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုခွင့်မရ။ ထို့ကြောင့် ဒါန သီလ ဥပုသ်သီတင်းဆောက်တည်ခြင်းများကို ပြုလုပ်ပြီး ထိုကုသိုလ်တရားများကို သာယာသည်၊ နှစ်သက်သည်၊ သာယာနှစ်သက်ခြင်းကိုပင် အလေးအနက်ပြု၍ တပ်မက်ခြင်း အယူမှားခြင်းဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဒါနစသည်ကုသိုလ်တို့ကြောင့် အလေးအနက်သာယာနှစ်သက်ခြင်း အကုသိုလ်ဖြစ်၏။ ယင်းကိုပင် အဓိပတိပစ္စည်းအနေအားဖြင့် ကုသိုလ်ကြောင့် အကုသိုလ်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ကုသိုလ်ပြုတိုင်း ကုသိုလ်ရနိုင်ဖို့အလွန်အရေးကြီးကြောင်း အဓိပတိပစ္စည်းက သတိပေးနေပါသည်။

ထို့အတူပင် ဈာန်ရပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း ဈာန်ကို အလေးအနက်ပြု၍ သာယာသည် နှစ်သက်သည်။ ယင်း သာယာနှစ်သက်ခြင်းကိုပင် အလေးအနက် တပ်မက်သည် အယူမှားသည်။ ယင်းကိုပင် အကုသိုလ်ကြောင့် ကုသိုလ်ဖြစ်သည်ဟုဆိုပါသည်။

ကုသိုလ်ကြောင့် အဗျာကတဖြစ်ပုံ အဓိပတိပစ္စည်းပါဠိတော်

ကုသလော ဓမ္မော အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ အဓိပတိပစ္စယေန ပစ္စယော။ အာရမ္မဏာဓိပတိ သဟဇာတာဓိပတိ။ အာရမ္မဏာဓိပတိ - အရဟာ မဂ္ဂဂုဠဟိတွာ မဂ္ဂံ ဂရုံကတွာ ပစ္စဝေက္ခတိ။ သဟဇာတာဓိပတိ - ကုသလာဓိပတိ စိတ္တသမုဋ္ဌာနံ ရူပါနံ အဓိပတိပစ္စယေန ပစ္စယော။

အဓိပ္ပါယ် - ကုသိုလ်တရားက အဗျာကတတရားအား အဓိပတိပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ အာရမ္မဏာဓိပတိအားဖြင့်၌၎င်း သဟဇာတာဓိပတိအားဖြင့်၎င်း ကျေးဇူးပြုပါသည်။ အာရမ္မဏာဓိပတိ အားဖြင့်ကျေးဇူးပြုပုံမှာ - ရဟန္တာမထေရ်က အရဟတ္တမဂ်ကိုရပြီး၍ ထိုအရဟတ္တမဂ်ကို အလေးအနက် ထားကာ ဆင်ခြင်ပွားများသည်။ အရဟတ္တမဂ်က အကြောင်းကုသိုလ်ပစ္စည်းတရား။ ဆင်ခြင်ပွားများ ခြင်းသည်(ရဟန္တာတို့မည်သည် မဟာကိရိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်ဖြင့် ဆင်ခြင်ပွားများသောကြောင့်) အကျိုး အဗျာကတ ပစ္စယုပ္ပန်တရားဖြစ်ပါသည်။

မှတ်ချက် - ကုသိုလ်ကြောင့် ကုသိုလ်+အဗျာကတဖြစ်ပုံကို ချန်လှပ်ခဲ့ပါမည်။အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် အကြောင်း ကုသိုလ် + အကျိုး ကုသိုလ် အဗျာကတ နှစ်ပါးတွဲ ဒွန်တွဲခြင်းသာထူးသောကြောင့်တည်း။

အကုသိုလ်ကြောင့် အကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ အဓိပတိပစ္စည်းပါဠိတော်

အကုသလော ဓမ္မော အကုသလဿ ဓမ္မဿ အဓိပတိပစ္စယေန ပစ္စယော။ အာရမ္မဏာဓိပတိ သဟဇာ တာဓိပတိ။ အာရမ္မဏာဓိပတိ - ရာဂံ ဂရုံ ကတွာ အဿာဒေတိ အဘိနန္ဒတိ၊ တံ ဂရုံ ကတွာ ရာဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒိဋ္ဌိံ ဂရုံ ကတွာ အဿာဒေတိ အဘိနန္ဒတိ၊ တံ ဂရုံ ကတွာ ရာဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သဟဇာတာဓိပတိ - အကုသလာဓိပတိ သမ္ပယုတ္တကာနံ ခန္ဓာနံ အဓိပတိပစ္စယေန ပစ္စယော။

အဓိပ္ပါယ် - အကုသိုလ်တရားက အကုသိုလ်တရားအား အဓိပတိပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ အာရမ္မဏာဓိပတိဖြင့်ကျေးဇူးပြုပုံမှာ တဏှာရာဂကို လေးလေးနက်နက် သာယာနှစ်သက်သည်။ ယင်း ကို အလေးအနက် တဏှာရာဂဖြစ်သည်။ အယူမှားမှုဖြစ်သည်။ ယင်းကိုပင် အကုသိုလ်တရားများက အကုသိုလ်တရားများအား အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်ဟု ဟောတော်မူပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် လိုချင်တပ်မက်မှုများ လွန်လွန်ကဲကဲဖြစ်လာသည့်အခါ စွဲလန်းမှုများနှင့် မည်သည့်အကု သိုလ်ပြုပြု မည်သို့သော အကျိုးမှ မဖြစ်နိုင်ပါဟူသော အယူမှားမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိများ ဖြစ်ကြပါသည်။ယင်းကို ပင် အကုသိုလ်ကြောင့် အကုသိုလ်တရားများ ဆက်ကာဆက်ကာ ကျေးဇူးပြုသည်ဟုဆိုပါသည်။

မှတ်ချက် /အကုသိုလ်တရားက ကုသိုလ်တရားအား အဓိပတိပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးမပြုပါ။

အကုသိုလ်ကြောင့် အဗျာကတဖြစ်ပုံ အဓိပတိပစ္စည်းပါဠိတော်

အကုသလော ဓမ္မော အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ အဓိပတိပစ္စယေန ပစ္စယော။ သဟဇာတာဓိပတိ - အကုသလာဓိပတိ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနံ ရူပါနံ အဓိပတိပစ္စယေန ပစ္စယော။

အဓိပ္ပါယ် - အကုသိုလ်တရားက အဗျာကတတရားအား အဓိပတိပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ အာရမ္မဏာဓိပတိအားဖြင့် ကျေးဇူးမပြုပါ။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် မည်သည့်အကုသိုလ်အကျိုးဆက်ကမျှ အကုသိုလ်ကို အလေးအနက်အာရုံမပြုနိုင်သောကြောင့်တည်း။ သဟဇာတာဓိပတိဖြင့်ကျေးဇူးပြုပုံမှာ အကုသိုလ်နှင့်ယှဉ်သော ဆန္ဒာဓိပတိ ဝီရိယာဓိပတိ စိတ္တာဓိပတိတို့က စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်တရားတို့အား အလေးအနက်ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် လိုချင်တပ်မက်သော ဆန္ဒတွေအားကြီးလာ ပြီးဆိုလျှင် ထက်သန်သောဝီရိယများ ပြင်းပြသောစိတ်ဓာတ်များကြောင့် စိတ်နောက်ကိုယ်ပါ ရုပ်တရားများကလည်း စွမ်းစွမ်းတမံလိုက်ပါပေးရပါသည်။ လိုချင်တပ်မက်စိတ်အားကြီးလွန်းသော သူဌေးသမီး မပဋာသည် ကျွန်ုပ်တို့ဒါသနောက်ကို လိုက်ပါသကဲ့သို့ဖြစ်ပါသည်။

အဗျာကတကြောင့် အဗျာကတဖြစ်ပုံပါဠိတော်

အဗျာကတော ဓမ္မော အဗျာကတဿ ဓမ္မဿ အဓိပတိပစ္စယေန ပစ္စယော။ အာရမ္မဏာဓိပတိ သဟဇာဓိပတိ။ အာရမ္မဏာဓိပတိ - အရဟာ ဖလံ ဂရုံ ကတ္တာ ပစ္စဝေက္ခတိ။ နိဗ္ဗာနံ ဂရုံ ကတ္တာ ပစ္စဝေက္ခတိ။ နိဗ္ဗာနံ ဖလဿ အဓိပတိပစ္စယေန ပစ္စယော။ သဟဇာတာဓိပတိ ဝိပါကာဗျာကတာ ကိရိယာဗျာကတာဓိပတိ သမ္ပယုတ္တကာနံ ခန္ဓာနံ သမ္ပယုတ္တကာနံ ခန္ဓာနံ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနံ ရူပါနံ အဓိပတိ ပစ္စယေန ပစ္စယော။

အဓိပ္ပါယ် - အဗျာကတတရားက အဗျာကတတရားအား အဓိပတိပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ အာရမ္မဏာဓိပတိအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံမှာ ရဟန္တာမထေရ်က ဖိုလ်ကို အလေးအမြတ်ပြု ဆင်ခြင်သည့်အခါ ဖိုလ်က အကြောင်း အဗျာကတ ပစ္စည်းတရား။ ဆင်ခြင်သောဉာဏ်က အကျိုး/အဗျာကတ/ပစ္စယုပ္ပန် တရား။ တဖန် နိဗ္ဗာန်ကို အလေးအမြတ် ဆင်ခြင်သည့်အခါ နိဗ္ဗာန်က အကြောင်း/အဗျာကတ/ပစ္စည်း တရား။ ဆင်ခြင်ဉာဏ်က အကျိုး/အဗျာကတ/ပစ္စယုပ္ပန်တရား။ နိဗ္ဗာန်က ဖိုလ်အား ကျေးဇူးပြုရာတွင် နိဗ္ဗာန်က အကြောင်း/အဗျာကတ/ပစ္စည်းတရား။ ဖိုလ်က အကျိုး/အဗျာကတ/ပစ္စယုပ္ပန်တရား။ ထို့အတူ ဝိပါက ကိရိယာအဗျာကတဖြစ်သော အဓိပတိတရားတို့က + ယှဉ်ဘက် ဝိပါကစိတ် ကိရိယာ စိတ်များနှင့် စိတ္တဇရုပ်များအား ကျေးဇူးပြုရာတွင်လည်း အဗျာကတတရားက အဗျာကတတရားအား ကျေးဇူးပြုပုံကို သိမြင်နိုင်ကြပါလိမ့်မည်။ (ဝိပါက ကိရိယာအချင်းချင်းဖြစ်၍ ကြောင်းဗျာ+ကျိုးဗျာ)။

အဗျာကတကြောင့် ကုသိုလ်တရားဖြစ်ပုံ အဓိပတိပစ္စည်း ပါဠိတော်

အဗျာကတော ဓမ္မော ကုသဿ ဓမ္မဿ အဓိပတိပစ္စယေန ပစ္စယော။ အာရမ္မဏာဓိပတိ - သေက္ခာ ဖလံ ဂရံ ကတ္တာ ပစ္စဝေက္ခန္တိ။ နိဗ္ဗာန်ံ ဂရံ ကတ္တာ ပစ္စဝေက္ခတိ။ နိဗ္ဗာန်ံ ဂေါတြဘုဿ ဝေါဒါနဿ မဂ္ဂဿ အဓိပတိပစ္စယေန ပစ္စယော။

အဓိပ္ပါယ် - အဗျာကတရားက ကုသိုလ်တရားအား အဓိပတိပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ သေက္ခာ ပုဂ္ဂိုလ်က ဖိုလ်ကို အလေးအနက် ဆင်ခြင်ပွားများရာတွင် ဖိုလ်က အဗျာကတတရား ဆင်ခြင်ပွားများခြင်းက ကုသိုလ်တရား။ (အကြောင်း+အကျိုး+ပစ္စည်း+ပစ္စယုပ္ပန် သိပြီးသားမှတ်ယူပါသည်)။ နိဗ္ဗာန်ကို အလေးအနက် ဆင်ခြင်ပွားများရာတွင် နိဗ္ဗာန်က အဗျာကတတရား+ ဆင်ခြင်ပွားများခြင်းက ကုသိုလ်တရား။ နိဗ္ဗာန်က ဂေါတြဘု ဝေါဒါန် မဂ်တို့အား ကျေးဇူးပြုရာတွင် နိဗ္ဗာန်က အဗျာကတတရား+ ဂေါတြဘု ဝေါဒါန် မဂ်တို့က ကုသိုလ်တရားအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

အဗျာကတတရားကြောင့် အကုသိုလ်တရားဖြစ်ပုံ အဓိပတိပစ္စည်းပါဠိတော်

အဗျာကတော ဓမ္မော အကုသလဿ ဓမ္မဿ အဓိပတိပစ္စယေန ပစ္စယော။ အာရမ္မဏာဓိပတိ - စက္ခု၊ ဂရံ ကတ္တာ အဿာဒေတိ အဘိနန္ဒတိ၊ တံ ဂရံ ကတ္တာ ရာဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သောတံ။ ပ။

အဓိပ္ပါယ် - အဗျာကတရားက အကုသိုလ်တရားအား အဓိပတိပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ အာရမ္မဏာဓိပတိအားဖြင့်ကျေးဇူးပြုပုံမှာ မျက်စိကို အလေးအနက်ပြု၍ သာယာနှစ်သက်၏။ ထိုသာယာနှစ်သက်မှုကို အလေးအနက်ပြု၍ တဏှာရာဂနှင့် အယူမှားမှုဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် မျက်စိတည်းဟူသော ရုပ်(အဗျာကတ)တရားက အကြောင်းတရား။ တဏှာရာဂစသော အကုသိုလ်တရားများက အကျိုး တရားအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ထို့အတူ အဆင်းမျိုးစုံ ရူပါရုံကို အလေးအနက်ထား၍ သာယာနှစ်သက်၏။ ယင်းကိုအလေးအနက်ပြု၍ တဏှာရာဂနှင့် အယူမှားမှုဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အဆင်းမျိုးစုံ ရူပါရုံက အကြောင်း အဗျာကတ ပစ္စည်းတရား။ တဏှာရာဂစသည့်အကုသိုလ်များက အကျိုး အကုသိုလ် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။ ထို့အတူ ရုပ်တရားများကြောင့် အကုသိုလ်တရားဖြစ်တိုင်းဖြစ်တိုင်း အဗျာကတကြောင့် အကုသိုလ်တရားများ ဖြစ်ကြပုံကို ချဲ့ထွင်တွေးတောကာ နားလည်နိုင်ကြပါစေ။ အသံကိုကြားတိုင်း သာယာလျှင်လည်း ထိုနည်းတူစွာ အကြောင်းအဗျာကတ+ အကျိုး အကုသိုလ်ဖြစ်ကြရပါသည်။ အနံ့ကိုအကြောင်းပြုပြီး သာယာမှု/နှစ်သက်မှုဖြစ်တိုင်းလည်း အကြောင်းအဗျာကတ အကျိုး အကုသိုလ်ဖြစ်ကြရပါသည်။ အရသာကိုအကြောင်းပြုပြီး သာယာမှု/နှစ်သက်မှုဖြစ်ကြသည့်အခါတွင်လည်း အရသာက ရုပ်အဗျာကတတရား + သာယာမှု/နှစ်သက်မှုက

အကျိုး အကုသိုလ်တရားဖြစ်ကြရပါသည်။ ထို့အတူ အတွေ့အထိမျိုးစုံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို အကြောင်း ပြုပြီး သာယာမှု/နှစ်သက်မှုဖြစ်တိုင်းမှာလည်း ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံက ရုပ်အဗျာကတတရား သာယာမှု/နှစ်သက်မှုက အကျိုးအကုသိုလ်တရားအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြပါသည်။

ဥပမာအားဖြင့် အဆင်းမျိုးစုံ ရူပါရုံ၊ အသံမျိုးစုံ သဒ္ဓါရုံကို စွဲစွဲလန်းလန်း နှစ်သက်ရာ၌ ထိုအဆင်းမျိုးစုံ အသံမျိုးစုံကို စွဲလန်းခြင်း မခွဲနိုင်မခွဲရက် ဖြစ်ခြင်းစသော အကုသိုလ်တရားများဖြစ်ကြရသည်။ ဘုရား လောင်းမင်းသားလေးနှင့် ကိုယ်ရံတော်များသည် ဘီလူးများပေါသော တောနက်ကြီးကို ဖြတ်သန်းရာ တွင် ကိုယ်ရံတော်ငါးယောက်ကို ဘီလူးမများက လှလှပပအဆင်းမျိုးစုံ၊ သာယာချိုမြိန်သော အသံမျိုးစုံ၊ မွှေးကြိုင်သင်းထုံသော အနံ့မျိုးစုံ၊ ချိုမြိန်ကောင်းမွန်သော အရသာမျိုးစုံ၊ နူးညံ့အိစက်သော အတွေ့မျိုးစုံ တို့ဖြင့် မြှူဆွယ်ကြသည်။ ထိုသို့ ရုပ်အဗျာကတတရားတို့ဖြင့် မြှူဆွယ်ကြသည်ကို ရူပါရုံကိုကြိုက်သူက ရူပါရုံကို မက်မောစွဲလန်းလွန်းသောကြောင့် တကုာရာဂဖြစ်ကာ ဘီလူးစာဖြစ်ကြရသည်။ ထို့အတူ အသံမျိုးစုံ သာယာငြိမ်ငြောင်းမှုကို နှစ်သက်မက်မောသူက သာယာငြိမ်ငြောင်းမှု၌ တက်မက်နှစ်သက် ကာ ဘီလူးစာဖြစ်ကြရသည်။

အနံ့မျိုးစုံ အမွှေးနံ့သာကိုကြိုက်သောသူက အမွှေးနံ့သာတို့ကို သာယာမက်မောခြင်းဖြင့် မခွဲနိုင်မခွဲ ရက်ဖြစ်ကာ ဘီလူးစာဖြစ်ကြရပါသည်။ အရသာမျိုးစုံကို ကြိုက်သောသူက အစားအစာမျိုးစုံကို စား သောက်ရင်းပင် ဘီလူးစာဖြစ်ကြရပါသည်။ အတွေ့အထိမျိုးစုံ နူးနူးညံ့ညံ့အိစက်စက်ကို ကြိုက်သော သူကလည်း အတွေ့အထိမျိုးစုံမှာ ခုံမင်တက်မက်ရင်း ပျော်ပါးရင်းပင် ဘီလူးစာဖြစ်ကြရပါသည်။ ဘုရား လောင်း မင်းသားလေးတစ်ပါးသာ ထိုအာရုံငါးပါး ကာမဂုဏ်တရားတို့ကို အသိဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင် စောင့်ထိမ်းပြီး ဘီလူးများ၏ ဘေးမှကင်းဝေးကာ တက္ကသိုလ်ပြည်ကြီးတွင် ဘုရင်ဖြစ်ခဲ့ရပါသည်။ ပဋ္ဌာန်း တရားကို လေ့လာမှတ်သားသူများအဖို့ ရုပ်တရားကြောင့် အကုသိုလ်ဖြစ်ကြရပုံကို နားလည်သဘော ပေါက်ပြီး ရုပ်တရားတို့၏ လွှမ်းမိုးမှုဘေးမှ ကင်းဝေးနိုင်ကြပါသည်။ ရုပ်တရားများကြောင့် အကုသိုလ် ဖြစ်မှု နည်းနိဗ္ဗာန်သမျှ နည်းအောင် အသိအလိမ္မာ ဉာဏ်ပညာဖြင့် စောင့်ထိမ်းနိုင်ကြပါသည်။

ကျန်ရှိနေသေးသော အနန္တရစသော ပစ္စည်းများကိုလည်း ဆက်လက်ဖော်ပြပါဦးမည်။

အရှင်ဇေန (ကုန်းဇောင်း)

